

Menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn suunnitteluun

Minna Saajasto, Milja Talvitie, Tia Tuomela

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn
suunnitteluun

Minna Saajasto,
Milja Talvitie,
Tia Tuomela
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2023

Minna Saajasto, Milja Talvitie, Tia Tuomela

Menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn suunnitteluun

Vuosi 2023

Sivumäärä 67

Opinnäytetyö on kehittämistyö, jonka tuotoksena on syntynyt menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn suunnitteluun. Opinnäytetyön toimeksiantajana ja yhteistyökumppanina toimi Pelastakaa Lapset ry. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköille menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn juhlamiseen ja sen valmisteluun yhdessä sijaishuoltoyksiköiden lasten sekä työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda Care Dayta ja sen kantamia arvoja näkyvämmäksi lastensuojelussa ja edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa. Juhlapäivän vakiinnuttaminen ja näkyväksi tuominen olivat myös yksinä opinnäytetyön tavoitteina.

Opinnäytetyössä lastensuojelu ja lasten oikeudet ovat keskeisessä asemassa, sillä tavoitteena on sijoitettujen lasten osallisuuden edistäminen ja menetelmä on kohdennettu lastensuojelun sijaishuollossa asuville lapsille. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee lastensuojelua, lastensuojelun sijaishuoltoa sekä Care Dayn taustaa ja tavoitteita. Care Dayn taustan ja tavoitteiden pohjalta Care Dayn arvoiksi nostettiin osallisuus, arvostus, tukiverkosto ja tulevaisuus, jotka ovat osa kehittämistyön teoreettista viitekehystä.

Kehittämistyö toteutettiin lapsikeskeistä palvelumuotoilua mukaillen. Lisäksi osana tiedonkeruuta hyödynnettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä kyselyn ja palautteen muotoilemisessa. Kyselystä kerättyä aineistoa analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Kehittämistyön suunnittelussa huomioitiin menetelmän joustavuus niin, että se palvelisi mahdollisimman monipuolisesti sijoitettujen lasten parissa työskenteleviä ammattilaisia. Lasten osallisuuden näkyväksi tuominen myötä menetelmä tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa juhlapäivän valmisteluita niin yhteis- kuin yksilötoiminnassa.

Menetelmästä tehtiin toistettavissa oleva ja tarkoituksena on edistää menetelmän jatkuvaa kehittymistä käyttäjien mielipiteet huomioiden. Jatkossa menetelmää voidaan hyödyntää osana Care Dayn suunnittelua ja toteutusta. Osana menetelmän jatkokehittämistä luotiin myös palautelomake menetelmän käyttäjille. Palautelomakkeen avulla menetelmän käyttäjät voivat edistää ja muokata menetelmää vuosittain omiin käyttötarkoituksiinsa ja kohderyhmälle sopivaksi.

Asiasanat: sijaishuolto, sijaishuollon juhlapäivä, care day, menetelmä

Minna Saajasto, Milja Talvitie, Tia Tuomela
Method for Planning International Care Day

Year 2023

Pages 67

This thesis is a development work, the result of which is a method for planning Care Day, the international holiday of foster care. Thesis was carried out in cooperation with Save the Children (Pelastakaa Lapset ry). The purpose of the thesis was to create a method for foster care units which employees could use together with children for planning and celebrating Care Day. The objective of thesis was to make Care Day and the values it carries more visible in child protection and to promote children's participation in the planning of the holiday. One of the main goals of thesis was also establishing Care Day.

Child protection and children's rights are playing a significant role in our work due to promoting inclusion which is one of the most important themes in thesis. Child protection and children's rights are central themes in thesis, as the goal is to promote inclusion and the method is targeted at children living in foster care. The theoretical framework of the thesis included child protection, foster care and background and goals of Care Day. Based to Care Day's background and goals were raised to values of the day participation, valuation, support network and future, which are also part of theoretical framework.

Development work was created with child-centered design. As part of the data collection, qualitative research methods were used in formulating the survey and feedback. The data collected from the survey was analyzed using theory-driven content analysis. Methods flexibility was taken into account when developing the method so that it would serve professionals in foster care as versatile as possible. By making children's participation visible, the method offers various opportunities to carry out preparations for the holiday both in joint and individual activities.

The method was made repeatable, and the purpose is to promote the continuous development of the method, taking into account the opinions of the users. In the future, the method can be used as part of the planning and implementation of Care Day. As part of further development, a feedback form was created for the users of method. With the help of the feedback form, users of the method can modify the method annually to suit their own purposes and the target group.

Keywords: child protection, care day, method

Sisällys

1	Johdanto.....	8
2	Opinnäytetyön kohderyhmä ja työelämäkumppani	9
3	Lastensuojelun tehtävä.....	10
4	Sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa	11
5	Care Day - sijaishuollon juhlapäivä	13
5.1	Osallisuuden vahvistaminen	14
5.2	Arvostuksen merkitys	16
5.3	Tukiverkoston vaikutus	17
5.4	Tulevaisuuden toiveikkuuden vahvistaminen.....	18
6	Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosiaalialalla	19
7	Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite	20
8	Kehittämistyön menetelmälliset valinnat.....	21
8.1	Palvelumuotoilu ja lapsikeskeinen palvelumuotoilu kehittämismenetelmänä	22
8.2	Kehittämistyön tutkimusmenetelmät	25
8.3	Kyselyiden vastausten analysointi	27
9	Kehittämistyön vaiheet.....	27
9.1	Menetelmän määrittelyvaihe	29
9.2	Kyselyiden laatiminen	31
9.3	Lasten kyselyn vastaukset.....	31
9.4	Yksiköiden ohjaajien kyselyn vastaukset	34
9.5	Menetelmän ensimmäinen versio	35
9.5.1	Ensimmäinen teemaviikko - osallisuus.....	36
9.5.2	Toinen teemaviikko - arvostus.....	36
9.5.3	Kolmas teemaviikko - tukiverkosto	37
9.5.4	Neljäs teemaviikko - tulevaisuus	37
9.6	Palautteet ensimmäisestä versiosta	38
9.7	Menetelmän toinen versio	38
9.7.1	Ensimmäinen teemaviikko - osallisuus.....	39
9.7.2	Toinen teemaviikko - arvostus.....	39
9.7.3	Kolmas teemaviikko - tukiverkosto	40
9.7.4	Neljäs teemaviikko - tulevaisuus	41
9.8	Palautteet toisesta versiosta.....	42
10	Lopullinen versio menetelmästä	43
11	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	44
12	Pohdinta	46
12.1	Ammatillinen kehittyminen	46

12.2	Aiheen ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkitys	47
12.3	Menetelmän jatkokehittäminen	48
Kuviot	.....	58
Liitteet	.....	59

1 Johdanto

Sijaishuollossa kasvaneet, nyt jo aikuistuneet nuoret ovat tuoneet esiin kokemuksia ulkopuolisuuden tunteesta ja sijaishuollon aiheuttamasta leimasta. Sijaishuolto oli tuottanut osalle nuorista ulkopuolisuuden tunnetta ja nuoren eläminen sijaishuollossa saattoi herättää ihmetystä nuoren ikätovereissa. (SOS-lapsikylä 2022.) Kokemuksia ulkopuolisuuden tunteesta ja sijaishuollon aiheuttamasta leimasta vahvistaa myös kouluterveyskyselyn tulokset, joiden mukaan sijoitetut lapset olivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä kuin muut. Tutkimuksen mukaan sijoitetuilla lapsilla oli muita enemmän mielen hyvinvoinnin pulmia, väkivaltakokemukset olivat huomattavan yleisiä ja he kokivat terveydentilansa ikäisiään huonommaksi (Ilkonen, Eriksson & Heino 2020 2.) Voidaan siis päätellä, että sijoitettujen lasten hyvinvoinnin tukemiseen ja lasten oikeuksien toteutumiseen tarvitaan vielä paljon työtä. THL:n (2022a, 3) tekemän lastensuojelun tilastoraportoinnin mukaan vuonna 2021 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli yhteensä 17 727. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ovat huostaanotetut, kiireellisesti sijoitetut sekä avohuollon tukitoimena sijoitetut.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui kehittämistyö ja kohderyhmäksi sijaishuollossa asuvat lapset. Pelastakaa lapset ry esitti toiveen kehittämistyöstä, jonka avulla olisi mahdollista tuoda sijaishuollon juhlapäivää eli Care Dayta näkyvämmäksi Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköissä. Yhteiskunnallisella tasolla opinnäytetyön tavoite oli tuoda sijoitettujen lasten ääntä kuuluviin sijaishuollon juhlapäivän avulla. Lastensuojelun käsikirjan (2020a) mukaan ensimmäisen kerran Care Dayta on juhlittu Suomessa vuonna 2020. Tulevaisuuden tavoitteena on, että juhlaa juhlittaisiin jatkossa helmikuun kolmantena perjantaina kansainvälisen mallin mukaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköille menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn juhlamiseen ja sen valmisteluun yhdessä sijaishuoltoyksiköiden lasten sekä työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda Care Dayta ja sen kantamia arvoja näkyvämmäksi lastensuojelussa ja edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa. Juhlapäivän vakiinnuttaminen ja näkyväksi tuominen olivat myös yksinä opinnäytetyön tavoitteina.

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi tutustumalla Care Dayn historiaan ja sen taustalla toimivaan ajatukseen: "Jokainen lapsi sijaishuollossa on arvostettu ja rakastettu ja näkee maailman täynnä mahdollisuuksia" (Lastensuojelun käsikirja 2020a). Care Dayn juhlamiseen ei ole olemassa valmista runkoa, vaan juhlaa on juhlittu vaihtelevasti eri sijaishuoltoyksiköissä. Tärkeimpänä oli huomioida lasten osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan juhlapäiväänsä ja

sen kulkuun. Lisäksi halusimme tuoda esille muita Care Dayn kantamia arvoja, kuten arvokkuuden tunnetta, tukiverkoston merkitystä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Opinnäytetyön lopputuloksena tuotettiin Care Dayn järjestämiseksi viisi viikkoa kestävä menetelmä, jonka mukaisesti edettiin kohti juhlapäivää Care Dayn arvoja kantaen. Menetelmä toi sijaishuoltoyksiköihin viikoittaiset teemat, jotka johdattelivat ja valmistelivat varsinaista juhlapäivää. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu lastensuojelusta, sijaishuollosta, sijaishuollon juhlapäivästä Care Daysta ja siihen liittämistämme arvoista; osallisuudesta, arvostuksesta, tukiverkostosta ja tulevaisuudesta sekä sijaishuollossa käytettävistä luovista ja toiminnallisista menetelmistä. Opinnäytetyö ja kehittämistyönä tuotettu menetelmä on nähtävissä verkkopalvelu Theseuksessa. Asiasanoina opinnäytetyössä toimii sijaishuolto, sijaishuollon juhlapäivä, Care Day, menetelmä.

2 Opinnäytetyön kohderyhmä ja työelämäkumppani

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Kohderyhmänämme toimi Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksikön lapset sekä yksikön ohjaajat. Työelämäkumppanin yhteyshenkilönä toimi Pelastakaa Lapset ry:n kehittämispäällikkö. Pelastakaa Lapset ry on maailmanlaajuisen Save the Children-liikkeen jäsenjärjestö. Kansainvälinen Pelastakaa Lapset -liike toimii 120 maassa lasten oikeuksien puolesta. (Pelastakaa Lapset ry 2022a.) Suomen Pelastakaa Lapset ry on vuonna 1922 perustettu järjestö, joka ei ole poliittisesti tai uskonnollisesti sitoutunut. Kansalaisjärjestön tarkoituksena on edistää lasten oikeuksien toteutumista sekä Suomessa että maailmalla. Alun perin Pelastakaa Lapset ry toimi Koteja Kodittomille Lapsille -nimisenä järjestönä ja tavoitteena oli tuolloin etsiä sijoituskoteja sotien ja valankumousten vuoksi orpoutuneille lapsille. Sittemmin järjestössä huomattiin ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön merkitys ja sen tunnuslauseeksi muotoutui ”Jokaisella lapsella on oikeus elää hyvässä kodissa”. (Pelastakaa Lapset ry 2022b.)

Nykypäivänä järjestön toiminta on tavoittanut vuonna 2021 Suomessa yli 53 500 lasta ja maailmanlaajuinen Save the Children -järjestö tavoitti 43 miljoonaa lasta. (Pelastakaa Lapset ry 2022c.) Järjestön toiminta perustuu Lasten oikeuksien sopimukseen, ja sopimuksen keskeiset periaatteet toimivat Pelastakaa Lapset ry:n arvopohjana. Lasten oikeuksien sopimuksen mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus elämään, kehittymiseen sekä henkiinjäämiseen ja kaikki lapset ovat samanarvoisia keskenään eikä syrjintää hyväksytä. Sopimuksessa huomioidaan myös se, että jokaisella lapsella on oikeus tuoda mielipiteensä ja näkemyksensä esiin. Lapsen etu on huomioitava niin yksittäistä lasta kuin ryhmiä koskevia päätöksiä sekä suunnitelmia tehdessä. Lapsen osallisuus on Lasten oikeuksien sopimuksen mukaan huomioitava kaikissa häntä koskevissa asioissa. (Pelastakaa Lapset ry 2022d.)

3 Lastensuojelun tehtävä

Lastensuojelun käsikirjan (2023a) mukaan lastensuojelun kolme perustehtävää ovat lasten kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatuksessa ja lasten suojelu. Lapsen huoltajilla on aina ensisijainen vastuu lasten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta, mutta tarvittaessa viranomaisella on velvollisuus tukea vanhempia lapsen kasvatuksessa. Tilanteen vaatiessa perhe täytyy ohjata lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun tehtävänä on edistää lasten hyvinvointia ja ehkäistä ongelmia useilla eri toimilla. Lapsen elinympäristön on oltava turvallinen ja lapsen hyvinvointiin vaikuttaa suuresti lapsen arjen ympäristöt. Tätä täydentää myös lastenpsykiatrian erikoislääkäri ja lääketieteen tohtori Sinkkonen (2018, 175) jonka mukaan lastensuojelun tärkein tehtävä on lapsen kiintymissuhteen edistäminen. Kiintymyssuhde onkin turvallisuuden tunteen pohja, jonka avulla lapsi kiintyy vanhempaansa tai muuhun läheiseen aikuiseen (MLL 2017a).

Lastensuojelun tarkoituksena on toimia lapsia varten ja olla lapsen puolella. Lastensuojelun keskeisimmät arvot pohjautuvat Suomen lakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Arvot ovat linjassa myös sosiaalialan eettisten periaatteiden kanssa. Julkisen vallan vastuulla on turvata haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien asemaa ja oikeuksia ja sen vuoksi lapsilla onkin oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Perustuslaki mahdollistaa positiivisen erityiskohtelun lapsia kohtaan, jonka mukaisesti lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti ja lapsella tulee olla ikään ja kehitystasoonsa nähden samat oikeudet kuin aikuisilla. Laki määrittää myös, että jokaisella lapsella on yhtäläiset oikeudet riippumatta lapsen asuinpaikasta. Esi-merkiksi sijoitetun lapsen fyysistä koskemattomuutta, oikeutta tavata läheisiään ja muita keskeisiä oikeuksia ei saa rajoittaa ilman lakiin perustuvaa syytä. (Lastensuojelun käsikirja 2023b.)

Lastensuojelun toimintaa säätelee Lastensuojelulaki. Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön ja tasapainoiseen sekä monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Saastamoisen (2010, XV) mukaan lapsen oikeuksiin kuuluvat muun muassa oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvu-ympäristöön, oikeus erityiseen suojeluun sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Lastensuojelun on myös huomioitava lapsen edun ja oikeuden toteutuminen lastensuojelun jokaisessa vaiheessa. Bardon ja Heinon (2013, 19-20, 33) mukaan toimimattomat peruspalvelut kuten varhaiskasvatus ja perusopetus lisäävät lastensuojelun tarvetta. Peruspalveluiden aikuisten riittämätön mitoitus lapsiin nähden tuo eriarvoisuutta eivätkä tukea tarvitsevat lapset saa tarvittavaa apua. Lastensuojelun tarkoituksena onkin lasten suojelutehtävän ohella tasoittaa eriarvoisuutta tarjoamalla yksilöllistä tukea perheille ja lapsille erilaisiin elämäntilanteisiin tilapäisesti tai pitkäkestoisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2023) on määrittänyt lastensuojelun eri vaiheet. Ehkäisevä lastensuojelu on lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen edistämistä ja turvaamista ilman lastensuojelun asiakkuutta. Ehkäisevää lastensuojelutyötä ovat esimerkiksi neuvolassa tehtävä työ, varhaiskasvatus ja perusopetus sekä perhe- ja nuorisokeskuksissa annettava tuki lapsille, nuorille ja perheille. Lastensuojelutarpeen selvityksestä vastaa sosiaalitoimi, joka ottaa tiedon vastaan lastensuojeluasiasta esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen kautta. Lastensuojelutarpeen selvitys voi alkaa myös lapsen tai huoltajan omasta yhteydenotosta (Lastensuojelun käsikirja 2022a). Lastensuojelun asiakkuus alkaa, mikäli lastensuojelutarpeen selvityksessä on tehty päätös tai on ryhdytty kiireellisiin toimenpiteisiin. Kiireellinen toimenpide voi olla esimerkiksi kiireellinen sijoitus, joka tehdään, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muun kiireellisen sijaishuollon tarpeessa. Lastensuojelun ensisijaisia toimia lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi ovat kuitenkin avohuollon tukitoimet. Avohuollon tukitoimet aloitetaan, jos lapsen kasvuolot vaarantavat kehitystä, terveyttä tai jos lapsi on vaaraksi itselleen. Avohuollon tukitoimia voivat olla esimerkiksi tukihenkilötyö tai perhetyö. Huostaanotto voidaan toteuttaa, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät ja sijaishuollon katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Sijaishuolto on huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen kasvatuksen ja hoidon tapahtumista muualla kuin lapsen kotona, esimerkiksi sijaisperheessä tai lastenkodissa. Jälkihuoltoon on oikeutettu sijaishuoltoon sijoitettu lapsi siihen saakka, kunnes hän täyttää 25 vuotta. Tilanteen ja tarpeen mukaan jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muille lastensuojelun asiakkaina olleille lapsille. Jälkihuollon tukitoimia ovat esimerkiksi sosiaaliohjaajan antama tuki tai asunnon järjestäminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023.)

4 Sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lastensuojelun tärkein tehtävä on vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä. Mikäli biologisten vanhempien kanssa ei saavuteta toivottavaa tulosta, voi edessä olla huostaanotto ja lapsen sijoittaminen. Sijaishuolto on huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikaisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. THL:n (2022a, 3) tekemän lastensuojelun tilastoraportoinnin mukaan vuonna 2021 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli yhteensä 17 727. Huostassa olevien lasten määrä väheni vuonna 2021 kolme prosenttiyksikköä vuoden 2020 määrästä.

Sijaishuoltoon sijoittamisen päätöksen tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Lapsen sijoittamisen valmistelee lapsen oma sosiaalityöntekijä, joka myös valitsee sopivan sijaishuoltopaikan lapselle. Lapsen sijaishuolto järjestetään mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti perhehoidossa, josta säädetään tarkemmin Perhehoitolaissa (263/2015). Sijoituspaikaksi voidaan määrittää perhehoidon lisäksi myös ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos tai muu lapsen tarpeen mukainen hoitotaho. Laitoshuolto on mahdollista lapsen edun takaamiseksi ja

riittävien tukitoimien mukaan tuomiseksi. Lastensuojelulaitoksia ovat koulukodit, lastenkodit, nuorisokodit ja vastaanottokodit. (Lastensuojelulaki 417/2007; Lastensuojelun käsikirja 2023c.)

Saastamoisen (2010, 10-11) mukaan laitoshoidon voidaan sijoittaa erityisosaamista tarvitsevat lapset sekä vaikeahoitoiset lapset. Myös Lastensuojelun käsikirja (2023c) toteaa, että vaikka perhehoito on pysyvässä sijoituksessa ensisijainen ratkaisu, on laitoshoidon usein paras ratkaisu murrosikäiselle lapselle. Haastavasti oireilevan lapsen hyvä sijoituspaikka on laitos, jossa on erityistä ammatillista osaamista. Myös väliaikaisen sijoituksen ollessa kyseessä voi laitoshoidon olla hyvä ratkaisu. THL:n (2022a, 7) lastensuojelun tilastoraportin perusteella vuonna 2021 laitoksiin oli sijoitettu 34 prosenttia kaikissa huostassa olevista.

Lasten sijoitusten kesto vaihtelee ja lapsi saatetaan sijoittaa kauas pois kotikaupungista. Kansallisen syntymäkohorttitutkimuksen avulla oli seurattu ja kerätty aineistoa vuonna 1987 syntyneistä lapsista yhteensä 21 vuoden ajan. Kerätyn aineiston avulla on voitu verrata kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvointia verrattuna muun samankäisen väestön tilanteeseen. Syntymäkohorttitutkimuksen perusteella vain pienelle osalle sijoitetuista lapsista löytyi sijoituspaikka tutusta ympäristöstä ja on mahdollista, että lapsi asuu sijoituksen aikana monessa eri paikassa. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012, 9.)

Syyt ja taustat lasten sijoituksiin ovat moninaisia. Heinon, Hyryn, Ikkäheimon, Kurosen ja Rajalan (2016, 49-67) HuosTa -osahankkeen tulosten perusteella sijoitetuista lapsista puolet ovat 13-17-vuotiaita, 7-12-vuotiaita viidennes ja alle kouluikäisiä noin neljännes. Sukupuolijakauman mukaan 13-17-vuotiaana sijoitetuista yli puolet on tyttöjä, kun taas 7-13-vuotiaana sijoitetuista enemmistö oli poikia. Tutkimusaineiston mukaan suurimmalla osalla sijoitetuista on huoltajanaan molemmat vanhemmat, kolmasosalla vain äiti ja isä oli huoltajana viidellä prosentilla sijoitetuista lapsista. Sijoitetuilla lapsilla oli sisaruksia enemmän, kun väestössä tavallisesti. Tutkimusaineiston lapsien perheissä oli taustallaan monia muutoksia, kuten vanhempien ero, vakava sairaus perheessä tai muu kriisi. Kulttuurinen tausta ja moninaisuus korostui tässä tutkimuksessa enemmän, kuin aiemmassa tutkimuksessa. Kulttuurinen tausta korostui kunnissa, joiden väestössä on prosentuaalisesti paljon eri maista tulevia henkilöitä.

Sijoitettujen lasten elinolosuhteita pärjäämistä ja varhaisaikuisuuteen saakka seurattiin Kansallisessa syntymäkohortti 1987-seurannassa. Seurannan perusteella todettiin, että lapset, jotka olivat olleet sijoitettuna kodin ulkopuolelle altistuvat muita useammin epäsuotuisille olosuhteille. (Paananen ym. 2012, 22.) Myös Sinkkosen mukaan sijoitetulla lapsella on taustallaan kehitykseen vaikuttavia kokemuksia ja eriasteista turvattomuutta. (Sinkkonen 2018, 157). Samankaltaisia tuloksia saadaan myös kouluterveyskyselyn tulosten perusteella. Kaikista sijoitetuista lapsista lastensuojelulaitoksiin sijoitetut ilmoittivat hyvinvointinsa ja terveytensä muita heikommiksi. Kyselyn mukaan kaikista sijoitetuista lapsista vähiten tyytyväisiä

elämäänsä olivat laitoksiin sijoitetut lapset. Lastensuojelulaitoksiin sijoitetut lapset myös harrastivat viikoittain vähemmän, kun ammatilliseen perhekotiin ja sijaisperheeseen sijoitetut. Yksinäisyyttä sijoitetut lapset kokivat enemmän, kuin muut samanikäiset ja etenkin laitoksissa asuvilla yksinäisyys oli yleisempää. Sijoituspaikkaansa tyytymättömiä oli enemmän laitoksessa asuvista, ja he myös kokivat mahdollisuutensa vaikuttamiseen olevan muita heikompi. (Ikonen, Eriksson & Heino 2020, 17-27.)

Huomionarvoista on myös Ikonen ym. (2020, 16-27, 34-37) kouluterveyskysely, jonka mukaan lasten ihmissuhteet muuttuivat paljon sijoituksen jälkeen ja sijoitettujen lasten ihmissuhteiden merkitys on korostunut. Sijoitetuista lapsista suurin osa koki tapaavansa äitiään juuri sopivasti, kun taas isän tapaamisessa oli enemmän hajontaa. 19 prosenttia lapsista vastasi tapaavansa ystäviään liian harvoin ja 29 prosenttia vastasi tapaavansa läheisiä sukulaisiaan mielestään liian vähän. Sijaishuoltopaikan onkin tärkeä huomioida lasten kaverisuhteita ja tukea niiden ylläpitämisessä.

5 Care Day - sijaishuollon juhlapäivä

Care Day eli sijaishuollon juhlapäivä on alun perin lähtöisin Skotlannista, jossa se järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 2015 lakimuutoksen vuosipäivän kunniaksi. Tuolloin Skotlannissa astui voimaan Children and Young People (Scotland) Act 2014 -laki, joka tuo lasten ja nuorten oikeuksia näkyväksi ja takaa paremmat oikeudet sijaishuollossa asuville ja asuneille lapsille ja nuorille. Lakimuutokseen oli vaikuttamassa sijaishuollossa asuneita nuoria Who Cares? -järjestön kautta, joka sittemmin oli osana Care Dayn kansainvälistänyttä 5 Nations 1 Voice-allianssia. (Pesäpuu ry 2022; Legislation 2023.)

Suomessa sijaishuollon juhlapäivää on juhlittu ensimmäisen kerran vuonna 2020. Päivää vietetään juhlistaen sijaishuollossa asuvia sekä asuneita lapsia ja nuoria sekä heidän läheisiään. Care Dayn alkuperäinen ajatus on ollut tuoda sijoitettujen lasten ja nuorten ääni kuuluviin, nostaa esiin heidän oikeuksiaan sekä luoda keskustelua sijaishuollon ympärille. Care Dayn visio tiivistääkin yllä olevat tavoitteet yksilötasolle niin, että jokainen sijaishuollossa asuva lapsi kokisi itsensä arvostetuksi ja rakastetuksi ja näkisi mahdollisuuksia maailmassa. (Lastensuojelun käsikirja 2020a.)

Lastensuojelun kehittämisjärjestö Pesäpuun mukaan Care Dayn tavoitteita ovat juhliminen, yhdessä tekeminen, kannustaminen ja vuorovaikutus. Juhlimisen avulla voidaan vaikuttaa sijaishuoltoon koskeviin ennakkoluuloihin ja samalla tuoda esiin sijaishuollossa asuvia ja asuneita lapsia. Yhdessä tekemisen kautta kaikilla joita sijaishuolto koskettaa, olisi juhlien kautta mahdollisuus saada äänensä kuuluviin ja jokainen voisi osallistua juhlaan omalla tavallaan. Kannustamisen ja avoimen vuorovaikutuksen avulla halutaan luoda keskustelua sijaishuollon

ympärielle jakamaan erilaisia näkemyksiä sijaishuollossa asuvien lasten tasavertaisesta kohte-
lusta ja tulevaisuudesta. (Pesäpuu ry 2022.)

Care Dayta juhlistaan kansainvälisesti vuosittain aina helmikuun kolmantena perjantaina ja se on maailman suurin sijaishuoltoon liittyvä juhla. Vuonna 2022 Care Dayta on juhlistettu 11 maassa - Suomessa, Pohjois-Irlannissa, Irlannissa, Skotlannissa, Englannissa, Walesissa, Espanjassa, Kroatiaassa, Italiassa, Australiassa sekä Uudessa-Seelannissa. Suomessa Pesäpuu on koonnut sivuilleen tapoja juhlistaa Care Dayta muun muassa leivontahaasteen, sosiaalisen median tai yhdessäolon kautta. Skotlannissa Care Day -päivänä rakennuksia on valaistu punaisella ja juhlistettu musiikin ja ruuan parissa, ja maat ovat juhlistaneet Care Dayta kukin omalla teemallaan. (Pesäpuu ry 2022.)

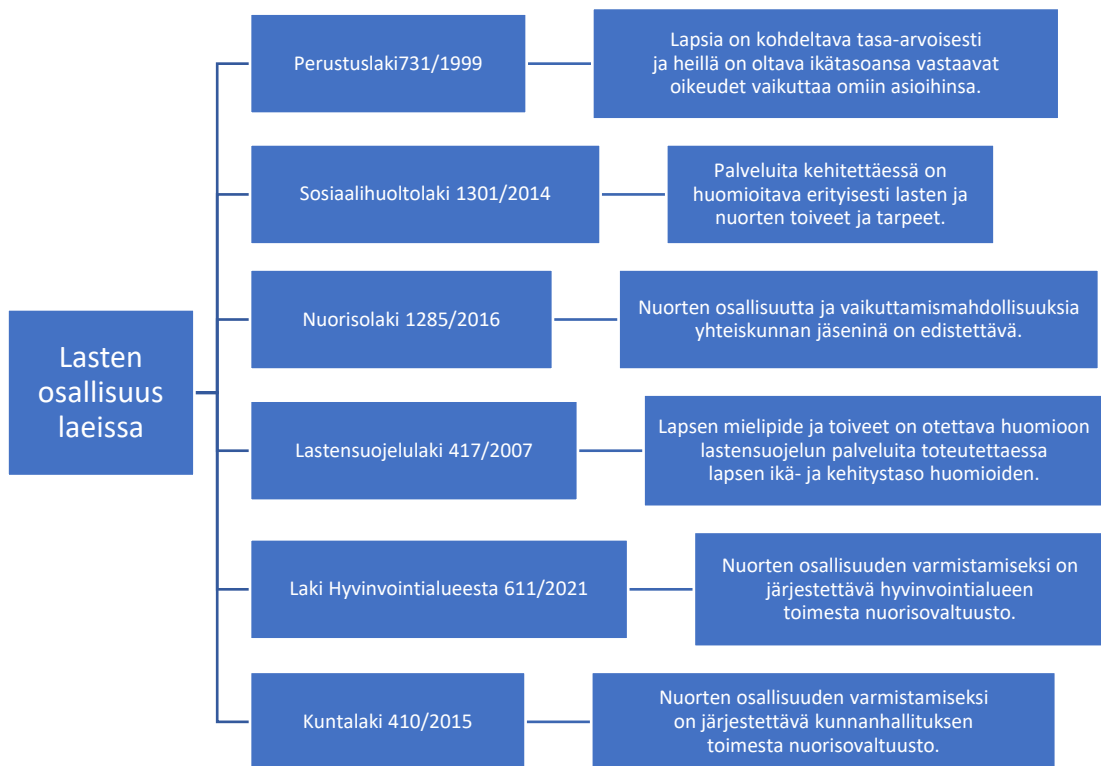
5.1 Osallisuuden vahvistaminen

Orasen (2008, 9) mukaan osallisuus on yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siinä vaikuttamista. Osallisuus rakentuu vastavuoroisuudesta yhteisön ja yksilön välillä edellyttäen yhteisöltä yksilöiden huomioimista ja yksilöiltä aktiivista mukana olemista. Osallisuus on myös yksi Lapsen oikeuksien sopimuksen määrittämistä perusoikeuksista ja sen mukaisesti lapsi täytyy tulla kuulluksi kaikissa häntä koskevissa päätöksissä (Lapsen oikeudet 2023).

Leemannin, Kuusion & Hämäläisen (2015) mukaan osallisuus liittyy sosiaalisiin suhteisiin eri tasolla. Sosiaalinen osallisuus on muuttuva prosessi, joka torjuu syrjäytymistä, tarjoaa voimavaroja ja mahdollisuuksia, edistää kykyjä ja taitoja sekä takaa ihmisarvoisen elämän. Sosiaalinen osallisuus on yksilön kokemus, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Osallisuuden kokemus syntyy, kun ihminen huomaa osallistumisesta koituvat hyödyt. Osallisuuden eri muotoja ovat tieto-osallisuus, suunnitteluosallisuus, päätösosallisuus ja toimintaosallisuus. Tieto-osallisuus on oikeutta tiedon saamiseen sekä antamiseen ja suunnitteluosallisuus on oikeus osallistua elinympäristön järjestämiseen. Päätösosallisuus on oikeus vaikuttaa ja olla mukana omaa elämää koskevissa päätöksenteoissa ja toimintaosallisuus on oikeus toteuttaa omaa toimintaa yhdessä muiden kanssa.

Lasten arkielämän osallisuutta vahvistavia tekijöitä löytyy kaikkialta, esimerkiksi koulusta, harrastuksista tai vaikkapa lomamatkoilta. Arjen on rakennuttava niin, että lapset ovat muiden rinnalla aktiivisia toimijoita. Toimijuuden tukemiseksi ei tarvitse perustaa uusia toimintaympäristöjä, kun nuoria tuetaan heidän omassa arkiympäristössään. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 83.) Lasten, heidän vanhempiansa ja alan ammattilaisten mukaan osallisuus on yhdessä tekemistä, mukana olemista ja vaikuttamista. Lasten osallisuus toteutuu silloin, kun lapsi kokee olevansa tärkeä, hän saa riittävästi tietoa siitä, mitä ollaan tekemässä ja miten se vaikuttaa hänen elämäänsä. (Liukkonen 2010, 115-116.)

Lastensuojelussa osallisuus on oikeutta saada tietoa itseä koskevista päätöksistä ja toimenpiteistä, sekä mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja ilmaista oma mielipide. Olennainen osa vaikuttamisessa on vastavuoroisuus, sillä vaikuttaminen ei ole mahdollista, jos ei saa olla mukana asioiden käsittelyssä tai ei saa niistä tietoa. Osallisuus usein konkretisoituu osallistumisessa, joka on toimintaa. Lasten osallisuus toteutuu, jos ammattilaisilla on valmiuksia yhteistyöhön lasten kanssa. Lapsia tulee kuunnella ja ottaa heidän mielipiteensä huomioon. Arjessa lasten osallisuus toteutuu melko hyvin, mutta osallisuuteen on kiinnitettävä huomiota myös silloin, kun lapselle tehdään sijaishuollossa Lastensuojelulain 417/2007 mukainen asiakassuunnitelma. Lapsen osallistuminen oman asiakassuunnitelmansa tekemiseen voi voimaannuttaa etenkin niitä lapsia, joilla on kokemuksia syrjäytetyksi tulemisesta. Se myös vahvistaa lapsen käsitystä omien mielipiteiden arvokkuudesta ja antaa mahdollisuuden aikuiselle osoittaa arvoa lapsen ajatuksista. (Ikonen ym. 2020, 36; Lastensuojelun käsikirja 2022b.) Lasten ja nuorten osallisuuden huomioiminen on kirjattu useaan eri lakiin, jotka on esitetty tarkemmin kuviossa 1.

Kuvio 1: Lasten ja nuorten osallisuus laeissa

Perustuslain (731/1999) mukaan lapsia on kohdeltava yksilöinä tasa-arvoisesti ja heillä tulee olla oikeus vaikuttaa kehitystasoaan vastaavasti itseään koskeviin asioihin. Lapsen ja nuoren mahdollisuudesta vaikuttaa kehitystasonsa mukaisesti omiin asioihinsa lastensuojelussa säädetään myös Lastensuojelulaissa (417/2007). Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisesti palveluiden kehittämisessä on huomioitava erityisesti lasten ja nuorten toiveet ja tarpeet. Nuorisolain

(1285/2016) mukaan nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnan jäsenenä on edistettävä. Lisäksi Kuntalaki (410/2015) ja Laki Hyvinvointialueesta (611/2021) määrittävätkin, että jokaisella kunnalla ja hyvinvointialueella on oltava nuorisovaltuusto (tai jokin vastaava nuorten vaikuttajaryhmä), jotta nuorten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet olisi taattu. Näiden lakien mukaan kunnan ja viranomaisten on tarjottava nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa nuorisotyöhön ja nuorisopolitiikkaan liittyviin asioihin tai vähintään järjestää kuulemismahdollisuus edellä mainituissa tilanteissa.

5.2 Arvostuksen merkitys

Arvostetuksi kokemisen tunne liitetään usein henkilön omanarvontunteeseen ja hyvään itsetuntoon. Omanarvontunteella tarkoitetaan ihmisen ajatusta, toimintaa ja kykyä hyväksyä ja luottaa ja uskoa itseensä. Hyvän itsetunnon avulla taas ihminen kykenee selviytymään omien vahvuuksien ja heikkouksien kanssa sekä kokee olevansa arvokas ja hyvä. (Pietikäinen 2021, 48; MIELI Suomen mielenterveys ry 2022.)

Itsetunto on itsearvostusta ja sitä, että näkee ainutkertaisuutensa ja tietää olevansa tärkeä omana itsenään. Hyvän itsetunnon omaava arvostaa myös muita ihmisiä ja kykenee kestämiin myös vastoinkäymisiin. Itsetunto muodostuu ihmisen kokemuksista muista ihmisistä ja ympäristöstä. Itsetunnon muotoutumiseen vaikuttaa koulun, ystävien ja perheen lisäksi esimerkiksi harrastukset, joiden avulla lapsi voi saada onnistumisen kokemuksia. (Keltikangas- Järvinen 1994, 18-21,147.) Tunnetuin itsetunnon mittari on RSE eli Rosenberg's Self-Esteem Scale. RSE:n mukaan hyvää itsetuntoa kuvaavia arvoja ovat tyytyväisyys itseensä, omien hyvien ominaisuuksien tunnistaminen, myönteinen suhtautuminen itseensä, kykyihinsä ja oman arvokkuuden tunnistaminen. (Pietikäinen 2021, 53.)

Samanlaisia hyvää itsetuntoa kuvaavia arvoja tukee myös Räsänen (2015,2,46-47) pro gradu - tutkielma, jonka aiheena oli selvittää, millaiset asiat ovat merkityksellisiä nuorten itsetunnon kannalta ja miten nuoret määrittelevät itsetunnotkonseptin. Tutkimustuloksien mukaan tärkeiksi asioiksi koettiin positiiviset kannustukset, kehu ja kommentit sekä aidon välittämisen osoittaminen. Lisäksi huomionosoituksissa ja avun saamisessa tärkeäksi koettiin se, että kehuja ja avun antaja on nuorelle merkityksellinen henkilö, kuten vanhempi tai ystävä. Kehuja ja kannustuksia toivottiin erityisesti saatavan luonteesta, ulkonäöstä, hyvistä asioista ja teoista. Näin ollen tutkimuksen mukaan hyvää itsetuntoa kehittävätkin kannustukset, kehu ja aidot osoitukset välittämisestä.

Hyvää itsetuntoa ja itsearvon tunnetta voidaan tukea ja kehittää myös tunnistamalla omia vahvuuksiaan. Vahvuustyöskentelyn pohjalla toimiikin ajatus siitä, että jokaisella yksilöllä on olemassa olevia ja myös kehittymässä olevia erilaisia taitoja ja kykyjä. Ihmisen kasvaessa hänen minäkäsityksensä alkaa muuttua ja hän alkaa arvioimaan sekä vertaamaan itseään enemmän muihin. Vahvuuksia voidaan osoittaa antamalla positiivista palautetta vahvuudesta.

Palautteen avulla henkilö voi tulla tietoisemmaksi vahvuuksistaan ja oppia myös hyödyntämään niitä. Itsearvostuksen vahvistumisen myötä tunnistettu vahvuus ei ole enää altis epävarmuudelle, vaan henkilö saattaa alkaa käyttämään omaa vahvuuttaan voimavaranaan. (Hotulainen, Lappalainen & Sointu 2014, 194-197.)

5.3 Tukiverkoston vaikutus

Sosiaalinen verkosto ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa hyvinvointia ja mielenterveyttä. Ihminen haluaa luontaisesti kuulua joukkoon. Tunne siitä, että kuuluu johonkin, on voimavara vaikeina aikoina. Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen edellyttää jo sosiaalisia taitoja, joiden oppiminen alkaa jo lapsuudessa. Hyvä kasvuympäristö tukee hyvien sosiaalisten taitojen kehittymistä. Jos sosiaalinen verkosto ei tunnu riittävälle, voi ihmiselle tulla kokemus yksinäisyydestä. (YTHS 2022.) Ihminen tarvitsee eheäksi kasvuun fyysistä ja psyykkistä läheisyyttä. Nuoruusiän kehitystehtävänä onkin kasvaa ihmissuhteisiin kykeneväksi, mutta myös yksinoloa tarvitsee jokainen. (MLL 2017b.)

Tukiverkoston merkitys sijoitetun lapsen elämässä on tärkeä, sillä joka viides lapsi sijaishuollossa kokee tapaavansa ystäviään liian harvoin ja myös läheisiä sukulaisia koettiin tavattavan liian vähän. Sijoitettujen lasten ihmissuhteisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä sijoituksen alkaessa lasten ihmissuhteet kokevat suuria muutoksia. Lisäksi lastensuojelulaitoksissa asuvat lapset kokivat tutkimuksen mukaan eniten yksinäisyyttä. (Ikonen, Eriksson & Heino 2020, 34-37.) Sijaishuollossa kasvaneet lapset ovat pitäneet merkittävänä voimavarana sitä, jos sisarukset on sijoitettu samaan paikkaan. Lapsen elämässä tärkeä ja merkityksellinen aikuinen on voinut olla laitoksen ohjaaja, muu työntekijä tai sukulainen. Merkityksellisen suhteen ylläpitäminen tuo turvaa ja olisi tärkeää pitää yhteyttä tärkeään aikuiseen myös itsenäistymisen aikana. Samassa sijaishuoltopaikassa kasvaneet muut lapset voivat myös tulla tärkeiksi henkilöiksi ja parhaimmillaan kavereista kasvaa vahva tukiverkosto toisiaan tukemaan. (SOS-lapsikylä 2022.)

Sijaishuollossa olevalle lapselle on Lastensuojelulain (417/2007) mukaan turvattava turvalliset ja tärkeät ihmissuhteet, jotka ovat hänen kehityksensä kannalta tärkeitä. Lain mukaan lapsella on oikeus tavata vanhempiaan sisaruksiaan ja muita tärkeitä ihmisiä, sekä pitää heihin yhteyttä myös muilla tavoilla. Sijaishuoltopaikan on osaltaan tuettava ja edistettävä lapsen yhteydenpitoa hänelle tärkeiden henkilöiden kanssa. Aranevan (2016, 195-196) mukaan sijoitetun lapsen yhteydenpito-oikeus on erityinen oikeus, jolla turvataan ihmisoikeudet. Lastensuojeluviranomaisten on tarvittaessa tuettava taloudellisesti lapsen ja vanhemman välisiä yhteydenpitoa, esimerkiksi korvaamalla matkustuskuluja tai majoituspalveluja järjestämällä.

Lapsen huollon jatkuvuus ja tasapainoinen kehitys voidaan varmistaa sijaishuoltopaikan ja lapsen vanhempien välisellä yhteistyöllä. Yhteistyön sujumisesta ovat vastuussa kaikki osapuolet, kuten myös sijoituksesta vastaava taho. Kun kaikki osapuolet toimivat hyvässä

yhteistyössä, on sijoitetulla lapsella mahdollisuus kiinnittyä sijaishuoltopaikkaan. Sitä myöten voidaan mahdollistaa lapsen psyykinen hyvinvointi ja tasapainoisen kasvun edellytykset. Kun sijaishuoltoa toteutetaan, on huomioitava lapsen etu ja sen mukaisesti tavoiteltava perheen yhdistämistä. Tärkeää on, että jo heti sijoituksen alussa kaikilla osapuolilla on sama näkemys sijoituksen tavoitteista. Myös vanhemmille tehdään oma asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. Lapselle on tärkeää tiedostaa, että ei ole joutunut vanhempien hylkäämäksi ja hänellä on oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa, sekä muihin tärkeisiin ihmisiin lapsen elämässä. (Lastensuojelun käsikirja 2022c.)

5.4 Tulevaisuuden toiveikkuuden vahvistaminen

Optimismi, toivo ja toiveikkuus ovat toistensa lähikäsitteitä. Sanana optimismin voidaan kertoa kuvastavan myönteisiä ajatuksia tulevaisuuden odotuksista. Toivon taas nähdään eroavan optimismista siten, että toivon liittyy usein myös joustavuus ja vaihtoehtoisia tulevaisuuden odotuksia. Toivo myös antaa mahdollisuuden ennakoinnille mahdollisia vastoinkäymisiä vastaan. Toiveikkuus taas kuvastaa enemmän avoimuutta kohti uusia mahdollisuuksia ja toiveikkuudella ei välttämättä ole selkeää kohdetta. (Haapakoski & Åkerblad 2020, 199-200.)

Tulevaisuusorientaatio eli tulevaisuuteen suuntautuminen ja tulevaisuuden ajattelu on ajatusten, tunteiden ja motivaation kokonaisuus, joka on yhteydessä henkilön minuuteen ja identiteettiin. Tulevaisuuden ajattelu alkaa rakentua jo lapsuudessa ja nuoruusiässä mennessä erilaiset elämäkokemukset ja -tapahtumat vaikuttavat henkilön tulevaisuudenajatteluun. Tulevaisuuteen suuntautumisen tärkeys nousee erityisesti nuoruusiässä, jolloin nuorelta odotetaan suuria päätöksiä elämänsä kannalta. Nämä päätökset ovat yhteydessä myös nuoren tulevaisuudenajatteluun, yksilölliseen kehitykseen ja sosiaaliseen asemaan yhteiskunnassa. Kuitenkin tutkimuksien mukaan nuorten myönteinen ja luottavainen tulevaisuuden ajattelu on vaikeaa erilaisten epävarmuuksien ja muutoksien vuoksi. (Pölkki, Hämäläinen & Vornanen 2018, 161-164.)

Nuorten muuttuneita tulevaisuudennäkymiä vahvistaa myös Nuorisobarometrin tutkimukset vuosilta 2008 ja 2016. Nuorisobarometria on valtion nuorisoneuvoston ja nuorisotutkimusverkoston kanssa yhteistyössä toteutettu tutkimus, jossa mitataan suomalaisten 15-29 vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita (Valtion nuorisoneuvosto 2016). Vuonna 2008 teetetyn Nuorisobarometrin mukaan optimistisia ajatuksia omaan tulevaisuuteen liittyen oli 87 prosentilla vastaajista. Vuonna 2016 tehdyssä Nuorisobarometrissa kuitenkin tulokset optimistiseen tulevaisuuden näkymiin ovat tippuneet 83 prosenttiin. (Myllyniemi 2008, 101; Aapola-Kari, S. & Wrede-Jänntti, M. 2016, 168.)

Sijaishuollossa kasvaneilla, sittemmin jo aikuisilla on muita enemmän muistoja epämiellyttävistä kokemuksista. Moni toteaaakin aikuisena, että on suuri epäkohta, ettei osan kanssa vaikeita asioita ole käsitelty sijaishuollon aikana, kun taas toiset ovat saaneet tukea asioiden läpi

käymiseen. Tulevaisuuden kannalta onkin tärkeää, että itsenäistymisvaiheessa on mahdollisuus käydä asioita läpi tutun ja luotettavan aikuisen kanssa. (SOS-lapsikylä 2022.)

Kuuluminen yhteisöön ja vaikutusmahdollisuudet omaan elämään ovat edellytyksiä hyvinvoinnille. Nuoret ovat kiinnostuneita vaikuttamaan heitä kiinnostaviin ja koskettaviin aiheisiin, kuten ilmastonmuutokseen liittyvissä toimissa. Lapsen ja nuoren kehitys etenee monilla rinnakkaisilla tasoilla, eikä mitään näistä saisi yksipuolisesti painottaa, sillä silloin voi tärkeitä puolia jäädä piiloon. Tärkeitä tasoja on osallisuus, tärkeät ihmissuhteet ja kasvuympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuksia itseohjautuvuuteen. Lasta koskevat keskustelut painottavat usein aikuisten käsityksiä seikoista, jotka vaikuttavat lapseen. Tärkeää onkin kuulla lapselta itseltään, mitä hän elämältä toivoo. (Valtioneuvosto 2019, 93-94.)

6 Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosiaalialalla

Menetelmä muodostuu vakiintuneista työtavoista ja toiminnoista. Sosiaalialalla käytettävät menetelmät voidaan jakaa viiteen eri osioon menetelmällisen jäsenyyksen mukaisesti. Nämä ovat ammatillisen arvioinnin menetelmät, haastattelumenetelmät, verkostolähtöiset menetelmät, luovat ja toiminnalliset menetelmät sekä palvelujen ja etuuksien koordinoinnin ja ohjauksen menetelmät. (Hirvonen 2015, 18, 27.) Sosiaalialalla luovat menetelmät ovat keinoja hyvinvoinnin lisäämiseen. Kaikki toiminta, jossa on käytössä kehollisuus, aistit, tunteet ja kokemuksellisuus rationaalisen ajattelun sijasta ovat luovia menetelmiä. Luovan tekemisen avulla voi kehittää tunnetaitoja ja vahvistaa yhteisötaitoja. (Nivala & Rynänen 2019, 182-185.) Luovan toiminnan avulla voi myös saada uusia näkökulmia elämään ja samalla kokea merkityksellisyyttä. Ihmisen on uskottava omaan toimijuuteensa, jotta hän voi olla oman yhteisönsä aktiivinen jäsen ja samalla vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. (THL 2022b.)

Lasten oikeuksien sopimuksen 31 artiklan mukaan lapsen oikeuksia kulttuuri- ja taide-elämään on kannustettava ja edistettävä sekä tarjottava yhtäläisiä mahdollisuuksia niiden suhteen (Lapsen oikeudet 2023). Luovien ja toiminnallisten menetelmien avulla pystytään tukemaan lasta yksilöllisesti hänen kasvussaan ja tukemaan lapsen osallisuutta. Luovien ja toiminnallisten menetelmien keskiössä on asiakastuntemus, jonka pohjalta ohjaa suunnittelee toiminnan yksilöllisyyttä tukevaksi. Ryhmätoiminnan kautta osallistujat pääsevät kokemaan muiden osallistujien näkemyksiä ja tekemään miellyttäviä asioita yhdessä. Lastensuojelussa erilaiset luovat ja toiminnalliset menetelmät tukevat kasvatustyötä ja niiden avulla voidaan harjoitella esimerkiksi itsenäistymisen taitoja sekä tukea lapsen osallisuutta ja osallistumista. (Liukkonen 2010, 119-122; Karkkulainen ym. 2019, 13-16.)

Sosiaalipedagogiikka on siltojen rakentamista ja se yhdistääkin tieteenalan, käytännön työn ja koulutuksen. Yksi sosiaalipedagogisen työotteen ominaispiirre on luovuus ja toiminnallisuus.

Toiminnallisuuden ajatellaan sosiaalipedagogisessa kasvatuksessa tarkoittavan yhteistoiminnallisuutta, jonka avulla helpotetaan ihmisten yhteistoiminnallisuutta. Yhteistoiminnallisuus on vuorovaikutuksellista yhdessä tekemistä, joka voidaan käytännössä toteuttaa ryhmäprosesien käynnistämällä tai vaikka erilaisten toiminnallisten ryhmien käynnistämällä. (Nivala & Rynänen 2019, 11, 179.) Sosiaalipedagogisesti luovat toiminnot antavat mahdollisuuden yhteisiin kokemuksiin ja oivalluksiin. On kuitenkin muistettava menetelmäkriittisyys ja tunnistettava menetelmän toimivuus tavoitteiden kannalta. Menetelmän on oltava työväline, mutta se ei saa hallita tai ohjata tehtävää työtä. (Nivala & Rynänen 2019, 182-185.)

Sosiaalialalla luovia ja toiminnallisia menetelmiä voidaan hyödyntää esimerkiksi asiakastyössä keskustelun rinnalla. Luovien ja toiminnallisten menetelmien käyttö on aina tavoitteellista työskentelyä ja sen tavoitteena on usein asiakkaan hyvinvoinnin lisääminen, mahdollisuuksien luominen, osallisuuden vahvistaminen tai kuntoutumisen tukeminen. Luovat ja toiminnalliset menetelmät voivat olla teoriaan pohjautuvia, jolloin niillä on valmiiksi määritelty tavoite. Menetelmiä voidaan toteuttaa myös vapaamuotoisemmin ilman varsinaista strukturoitua runkoa ja niitä voidaan soveltaa asiakasryhmälle sopivaksi sisältöä muokaten. Sisällöltään luovat ja toiminnalliset menetelmät voivat olla esimerkiksi taidetta, valokuvaamista, luovaa kirjoittamista, musiikkia, liikuntaa, pelejä tai draamaa. Luovat ja toiminnalliset menetelmät soveltuvat kaikille asiakasryhmille ja niitä voidaan hyödyntää monissa erilaisissa yhteyksissä. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio, Vepsä 2020, 156-157; Tanskanen 2015, 106.)

7 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite

Kehittämistyö on yksi toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamisen muoto, joka on ammattikorkeakouluissa vaihtoehtoinen toteutustapa tutkimuksellisen opinnäytetyön sijasta. Tällöin opinnäytetyön tekemisessä yhdistyvät raportointi tutkimusviestillisin keinoin ja käytännön toteutus. Kehittämistyö voi olla toiminnan järjestämistä, toiminnan ohjeistamista tai materiaalia. Kehittämistyössä kehittämisen tavoitteena on luoda tuotos kohdeyleisölle tai organisaatiolle. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9; Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 10-11.)

Kehittämistyöstä riippuen toteutusvaihe voi sisältää kaksi eri kirjallista osa-aluetta. Ensimmäinen osa-alue on kehittämistyön raportointi, joka on kertomus kehittämistyön etenemisestä. Kehittämistyön raportoinnissa tulee ilmi kehittämistyön aloitukseen liittyvät tekijät, kehittämistyön aikana tehdyt muutokset ja lopullinen kehittämistyö. Raportoinnin avulla opiskelija osoittaa akateemisesti olevansa asiantuntija. Toinen kirjallinen osa-alue on itse kehittämistyö eli tuotos, joka toimitetaan toimeksiantajalle. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 82-83; Kostamo ym. 2022, 12.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköille menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn juhlamiseen ja sen valmisteluun yhdessä sijaishuoltoyksiköiden lasten sekä työntekijöiden kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda Care Dayta ja sen kantamia arvoja näkyvämmäksi lastensuojelussa ja edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa. Juhlapäivän vakiinnuttaminen ja näkyväksi tuominen olivat myös yksinä opinnäytetyön tavoitteina.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä. Kehittämistyö sisältää kaksi kirjallista osa-aluetta. Ensimmäinen osa-alue on kehittämistyön raportointi eli tämä dokumentti, joka sisältää tiedot kehittämistyön kokonaisprosessista ja sen taustalla toimivista teoreettisista viitekehyksistä ja menetelmistä, joita käytettiin kehittämistyön prosessissa. Toinen kirjallinen osa oli kehittämistyön tuotos, joka toimitettiin Pelastakaa lapset Ry:lle ja on nähtävissä verkkopalvelu Theseuksessa. Kehittämistyön tuotos oli toistettavissa oleva menetelmä Care Dayn eli sijaishuollon juhlapäivän suunnittelua ja toteutusta varten.

Alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kehittämistyö oli tarkoitus toteuttaa Pelastakaa Lapset ry:n viiden sijaishuoltoyksikön kanssa (Pelastakaa Lapset ry 2022e.) Yhteistyö aloitettiin kaikkien viiden yksikön kanssa, mutta palvelumuotoilun hyödyntämisen edellyttämä yhteistyön toteutuminen ei mahdollistunut kaikkien kanssa. Osana palvelumuotoilun huomioimista kehittämistyössä oli tarkoituksena haastatella sijaishuoltoyksiköissä asuvia lapsia ja ohjaajia. Haastattelut osoittautuivat aikataulujen vuoksi haasteellisiksi järjestää, joten haastattelut vaihtuivat sähköiseen muotoon, johon vastauksia tuli yhdeltä yksiköltä. Keskusteltuamme asiasta työelämäkumppanin edustajan sekä ohjaavan opettajan kanssa tiedustelimme yksiköiden kiinnostusta jatkaa opinnäytetyön parissa. Lopulta kehittämistyö toteutettiin yhden sijaishuollon yksikön kanssa.

8 Kehittämistyön menetelmälliset valinnat

Kehittämistyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä, mutta tutkimuksellinen selvitys kuuluu osaksi kehittämistyön toteuttamistapaa. Toteuttamistapa määräytyy opinnäytetyön resurssien, toimeksiantajien toiveiden ja kohderyhmän tarpeiden mukaan. Usein selvityksen tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa kehittämistyö kohderyhmälle sopivaksi. Tutkimuksellisessa selvityksessä käytettävät tutkimusmenetelmät ovat samanlaisia kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä, mutta aineisto ei tarvitse analysoida yhtä järjestelmällisesti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-57.)

Opinnäytetyön menetelmälliseksi valinnaksi valikoitui Pelastakaa Lapset ry:n kehittämä lapsikeskeinen palvelumuotoilu, joka on jalostettu palvelumuotoiluajatuksesta yhdistäen siihen lapsen oikeudet ja lapsikeskeisyyden. Ahosen mukaan (2019, 35-38) palvelumuotoilu on

palveluiden muotoilemista mahdollisimman toimiviksi, laadukkaiksi ja kestäviksi. Palvelumuotoilun tarkoituksena on tuottaa niin palvelun käyttäjälle, tarjoajalle kuin tuottajallekin lisäarvoa palvelun kehittämisen myötä. Asiakasymmärrys on palvelumuotoilun ytimessä ja tämä edellyttää asiakkaan toiveiden ja tarpeiden kartoittamista ja ymmärtämistä.

Lapsikeskeisen palvelumuotoilun näkökulman mukaisesti kehittämistyössä otettiin huomioon asiakkaiden näkökulmat ja menetelmää kehitettiin yhdessä asiakkaiden kanssa ennen lopullista toteuttamisvaihetta. Lapsikeskeinen palvelumuotoilu määritteli kehittämistyön laadulliset raamit, joiden avulla varmistettiin lasten osallisuus ja lasten oikeuksien toteutuminen menetelmän suunnittelu- toteutus- ja arviointivaiheissa. Lisäksi osana tiedonkeruuta hyödynnettiin laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä kyselylomakkeiden laatimisessa.

8.1 Palvelumuotoilu ja lapsikeskeinen palvelumuotoilu kehittämismenetelmänä

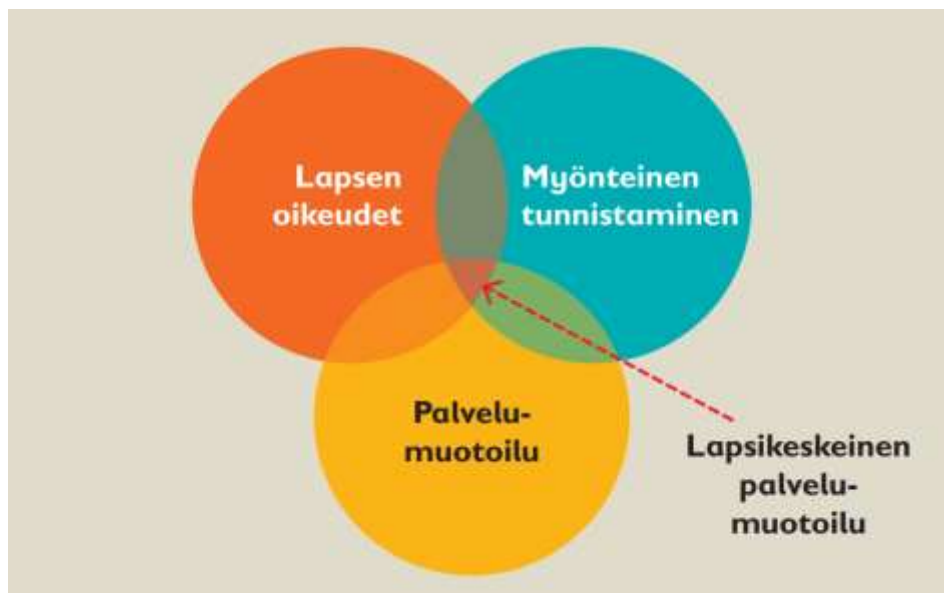
Palveluille on ominaista se, että niiden keskiössä on käyttäjä eli asiakas ja oleellisena tekijänä palveluissa toimii myös asiakaspalvelijat. Yhdessä nämä muodostavat palvelukokemuksen. Asiakasymmärrys taas on organisaation kykyä ymmärtää asiakkaan motiivit, arvot, tarpeet ja odotukset. Näiden perusteella asiakas lopulta muodostaa käsityksensä palvelun arvosta. Asiakasymmärrystä hyödyntämällä organisaatio voi luoda asiakaslähtöisesti suunniteltuja palveluita ja asiakaskokonaisuuksia, joilla on mahdollisuus erottua muista vastaavista palveluista. (Tuulaniemi 2011, 71-73.)

Palvelumuotoiluksi kutsutaan palveluiden suunnittelua, jonka tarkoitus on luoda arvoa niin palvelun käyttäjälle kuin palveluntarjoajalle (Service Design Network 2023). Palvelumuotoilu on Tuulaniemen (2011, 10, 24-27, 126-131) mukaan systemaattinen tapa lähestyä palveluiden kehittämistä ja innovointia. Palvelumuotoilua hyödyntäen organisaatioiden on mahdollista havaita palveluiden strategisia mahdollisuuksia, innovoida uusia palveluita sekä kehittää jo olemassa olevia palveluita entistä toimivimmiksi. Palvelumuotoilu ei kuitenkaan ole välttämättä aina uusi innovaatio, vaan paremminkin vanhojen, jo olemassa olevien asioiden yhdistämistä uudella tavalla. Palvelumuotoiluprosessissa tärkeää onkin kokonaiskuvan hahmottaminen. Kokonaiskuvan hahmottumisessa auttaa prosessin jakaminen pienempiin osakokonaisuuksiin, jolloin jokainen osa-alue voidaan optimoida kokonaistavoitteen mukaisesti.

Palvelumuotoiluprosessin idea on hyödyntää asiakkaan kokemusta ja yhdistää siihen kerättyä dataa ja näin tuottaa sellaista tietoa, jota suoralla asiakastiedustelulla ei välttämättä saavuteta. Mikäli asiakkaalta tiedustellaan suoraan tämän toiveita, ei välttämättä saavuteta palvelumuotoiluprosessin kannalta optimaalisinta lopputulosta. Asiakkaan voi olla vaikea kuvaila jotain, mitä ei ole vielä olemassa. Tutkimalla asiakkaan toimintaa ja sen taustoja, voidaan löytää motiivien ja tiedostettujen tarpeiden lisäksi tiedostamattomia tarpeita, joihin palvelumuotoilulla halutaan pureutua. (Tuulaniemi 2011, 71-73.)

Lapsikeskeinen palvelumuotoilu on palvelumuotoiluajatukselta johdettu menetelmä lasten kanssa työskentelyyn. Lapsen oikeudet, palvelumuotoilu ja lapsikeskeisyys ovat lapsikeskeisen palvelumuotoilun kolme kulmakiveä. Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa lapsi nähdään arvokkaana ja tasavertaisena toimijana koko prosessin ajan. (Kalliomeri, Mettinen, Ohlsson, Soini & Tulensalo 2023, 8-13.) Lapsen oikeudet ovat YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyjä oikeuksia, joiden päällimmäinen tarkoitus on turvata jokaiselle lapselle turvallinen kasvuympäristö, hoiva, huolenpito, koulutus sekä terveydenhuolto (Suomen YK-liitto 2022).

Lapsikeskeinen palvelumuotoilu on tapa kehittää ja toimia yhdessä lasten kanssa. Lapsikeskeinen palvelumuotoilu -opas on saanut alkunsa vuonna 2018 palvelumuotoilijan ja yhteiskehittämisen asiantuntijoiden kohdatessa. Huomattiin, että lasten osallisuutta ja ääntä olisi tärkeä tuoda esiin lasten ja nuorten palveluiden kehittämisessä ja siitä syntyi lapsikeskeisen palvelumuotoilun opas. (Kalliomeri ym. 2023, 5.) Lapsikeskeinen palvelumuotoilu -opas löytyy niin painettuna kuin sähköisenä versiona. Kuviossa 3 on esitetty lapsikeskeisen palvelumuotoilun muodostuminen palvelumuotoilun, lasten oikeuksien sekä myönteisen tunnistamisen kautta.

Kuvio 2: Lapsikeskeinen palvelumuotoilu (Kalliomeri ym. 2023, 8).

Kalliomerin ym. (2023, 12-13) mukaan palvelumuotoilu on uuden kehittämistä tai vanhan muuttamista asiakaspalautteen tai asiakaskokemuksen pohjalta. Lasten oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet on kirjattu neljään artiklaan, ja niihin perustuvat sopimuksen takaamat muut oikeudet. Sisällön keskiössä on lapsen etu artiklassa 3, lapsen näkemyksen kunnioittaminen artiklassa 12, lapsen oikeus elämään artiklassa 6 ja oikeus kehittymiseen sekä syrjimättömyyteen artiklassa 2. Nämä artiklat muodostavat myös laadulliset raamit lapsikeskeiselle palvelumuotoilulle. Myönteisessä tunnistamisessa on tärkeää kohdata lapset aktiivisina ja kehittyvinä toimijoina. Huomiota kiinnitetään lapsen vahvuuksiin ja onnistumisiin. Myönteisen

tunnistamisen avulla vahvistetaan lapsen kokemusta siitä, että hän on tärkeä. (Kalliomeri ym. 2023, 9-10.)

Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa aikuisen tehtävä on varmistaa, että lapset saavat osallistua koko prosessiin tuottamalla tietoa, antamalla ratkaisuideoita ja palautetta. Lisäksi aikuisen tehtävä on huolehtia, että lapsen oikeudet toteutuvat prosessin eri vaiheissa. Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa punaisena lankana työskentelylle toimii lapsikeskeisyys. Tämän takia muut palvelumuotoilun prosessit voivat muuttua matkalla ja tämä tekee lapsikeskeisestä palvelumuotoilusta myös joustavamman tavan työskennellä. Luovuus ja leikkimielisyys ovat sallittua osana prosessia. (Kalliomeri ym. 2023, 11-13.)

Lapsikeskeinen palvelumuotoilu alkaa tarpeesta tehdä muutos tai kehittää uutta. Työskentelyn alussa on tärkeää määritellä kehittämishaaste ja aloittaa tiedonkeruu aiheesta, jonka avulla saadaan asiakasnäkökulmaa. Tiedonkeruun jälkeen siirrytään analysointivaiheeseen. Analysointivaihetta seuraa ideointivaihe, johon osallistetaan myös lapset. Ratkaisuehdotuksia testataan kohderyhmällä ennen lopullisen ratkaisun löytymistä. (Kalliomeri ym. 2023, 12.) Kehittämishaasteen määrittämiseen ja määrittämisvaiheeseen sisältyy kehitettävän ja muutettavan haasteen määrittäminen sekä niiden lapsen oikeuksien määrittäminen, joihin muutoksessa tulee kiinnittää huomiota. Tämä takaa tulevilla työskentelyllä laadulliset raamit. Kehittämishaasteen määrittämisessä on myös tärkeää, että työskentelyyn osallistuvat tahot ovat jo alkuvaiheessa mukana määrittelemässä kehittämishaastetta. Määrittelyvaiheeseen kuuluu myös tiedonkeruu siltä osin, mitä kehitettävän aiheen ympärillä on jo aikaisemmin tehty. (Kalliomeri ym. 2023, 12, 24.)

Kehittämishaasteen ja määrittelyvaiheen jälkeen siirrytään tiedonkeruuseen määrittelystä haasteesta ja laajennetaan asiakasymmärrystä. Kun tietoa on kertynyt tarpeeksi, aloitetaan analyysivaihe, jossa tarkennetaan kehittämishaastetta sekä analysoidaan kerätty aineisto. Analyysivaiheen jälkeen alkaa ideointivaihe, jossa luodaan ratkaisuja yhdessä lasten kanssa sekä testataan ratkaisuehdotusten toimivuutta ennen lopullisen ratkaisun valitsemista. Ideointivaiheessa on tarkoituksena tuottaa ratkaisuehdotuksia aikaisemmin määriteltyyn kehittämishaasteeseen kerätyn tiedon avulla. Tärkeää on, että lapset pääsevät osaksi prosessia ideoidaan. (Kalliomeri ym. 2023, 12, 47.)

Lapsikeskeisen palvelumuotoilun mukaan ideointivaiheeseen liittyy kokeiluversion testaaminen kohderyhmällä. Osana palvelumuotoilun prosessia sisältyy luodun tuotoksen muokkaaminen asiakaspalautteen pohjalta. Tämän takia kokeiluvärsiota on hyvä testata, jotta saadaan varmuus siitä, vastaako tuotettu ratkaisuehdotus määriteltyyn kehityshaasteeseen. Testaamisen ja kokeilemisen tarkoituksena on saada ratkaisuehdotusta vieläkin paremmaksi. Tarkoituksena on jatkaa kehitysprosessi niin kauan, että ratkaisuidea on toteuttamiskelpoinen. (Kalliomeri ym. 2023, 54.)

Toteuttamiskelpoisen ratkaisuidean löydyttyä siirrytään itse toteuttamisen vaihe. Tässä vaiheessa on myös tärkeää palata tarkastelemaan alussa määriteltyä kehityshaastetta ja tarkastella, että lapsen oikeudet ja lapsen näkökulma ovat säilyneet lopullisessa tuotoksessa. Tässä vaiheessa on hyvä suunnitella myös palautteenkeruumenetelmä ratkaisuehdotuksesta. Lopullisen ratkaisuidean löytämisen jälkeen on tärkeää myös muistaa palautteen säännöllinen kerääminen jatkossa, mikäli tuotettu ratkaisuidea otetaan vakiintuneeseen käyttöön. (Kalliomeri ym. 2023, 59.)

8.2 Kehittämistyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä hyödynnettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jonka avulla aineistoja tarkastellaan ja analysoidaan kokonaisuutena. Keskiössä on ihminen ja tutkittavana ihmisen ajatukset sekä näkemykset, jotka yleensä muodostuvat ihmisen oman kokemuksen kautta. Analysoinnissa vaaditaan absoluuttisuutta, sillä kaikki seikat tulee selvittää niin, ettei ristiriitaa esitetyn tulkinnan kanssa ole. Poikkeuksia yleisestä ei siis sallita eikä tilastollisia todennäköisyyksiä huomioida. (Alasuutari 2012, luku 2; Puusa & Juuti 2020, luku 4.) Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu selvityksen tekemiseen esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa tavoitteena on luoda kohderyhmän näkemyksiin pohjautuva idea (Vilka & Airaksinen 2003, 63). Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kohderyhmän tarpeisiin pohjautuva menetelmä, joten laadullinen tutkimusmenetelmä soveltui tähän tarkoitukseen.

Alkuperäisen idean mukaiset haastattelut vaihtuivat kyselyiksi ja kyselyt päädyttiin laatimaan pääpiirteittäin laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti kyselylomakkeiden avulla. Yksi kysymyksistä oli monivalintakysymys, jonka asettelussa hyödynnettiin määrällistä tutkimusta. Vilkan (2007, 13-15, 167) mukaan määrällisellä eli kvantitatiivisella tutkimusmenetelmällä aineistosta saadaan yleinen kuvaus mitattavasta asiasta sekä muuttujien välisistä suhteista ja eroista. Aineistoa käsitellään numeerisesti yleisellä tasolla erilaisten mittareiden, esimerkiksi kyselyn, avulla. Määrällinen tutkimus etenee prosessina vaiheittain, jotta tutkimuksen tulos on luotettava. Laadullisen tutkimuksen ryhmittely numeeriseen muotoon ja tulosten esittäminen numeroina on osa määrällistä tutkimusta.

Kyselylomake on määrällisen tutkimuksen aineiston keräämisen tapa, jossa kaikilta vastaajilta kysytään samat asiat täsmälleen samalla tavalla. Kysymykset voivat kyselylomakkeessa olla suljettuja tai avoimia ja se voi sisältää myös näitä molempia. Vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyt kysymykset ja myös vastaaminen tapahtuu kirjallisesti. Kyselyssä vastaaja jää aina tuntemattomaksi ja siksi kysymyksiä voi olla arkaluonteisikin kysymyksiä. Kyselyn tyypillisenä haittana on riski siihen, että vastausprosentti voi jäädä alhaisemmaksi. (Vilka 2021, 76, 88.) Opinnäytetyössä kyselylomakkeita laadittiin kaksi toisen ollessa sijaishuoltoyksikön

lapsille ja toisen yksikön ohjaajille. Molemmat kysymyslomakkeet laadittiin avoimien kysymysten kautta yhtä kysymystä lukuun ottamatta. Lisäksi laadimme palautelomakkeen palautteen antamista varten toisesta versiosta sekä jatkuvan palautteenantolomakkeen menetelmän jatkokehittämistä varten. Palautteen antamista koskevat lomakkeet toteutettiin avoimien kysymyksen avulla (Liitteet 3-7).

Kyselylomakkeessa kysymykset oli aseteltu strukturoidun kysymyksenasettelun mukaisesti (Tietoarkisto 2023). Strukturoinnilla tarkoitetaan tutkittavan asian ja ominaisuuksien suunnittelua ja niiden vakiointia. Lomakkeiden kysymykset muotoillaan niin, että kaikki osallistujat ymmärtävät kysymykset samalla tavalla ja kaikille voidaan kysymykset esittää samalla tavalla. (Vilka 2007, 15.) Laadullisessa tutkimuksessa oleellista on tarkastella myös kysymysten luotettavuutta ja puolueettomuutta. Puolueettomuuskysymystä tarkastellessa voidaan pohtia, onko tutkiva taho sidoksissa tutkittavaan aiheeseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimusasetelman luoja sekä tulkitsija. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158-160.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkkaillaan prosessin kaikissa vaiheissa. Arvioitavia asioita voi olla esimerkiksi tutkimuksen selkeys ja perusteltu tarkoitus, tutkittavan ilmiön tunnistettavuus ja aiheen eettinen oikeutus. Aineiston keruussa tulee kiinnittää huomiota aineistokeruumenetelmiin, osallistujien valintaan ja teemoihin sekä kysymysten laatuun. Aineiston luotettavuutta tulee tarkastella ja arvioida. (Kylmä & Juvakka 2014, 130-131.) Koko opinnäytetyöprosessin aikana kaikki aineisto kerähtiin luotettavista ja varmistetuista lähteistä ja kerättyä aineistoa tarkasteltiin säännöllisesti. Erityistä huomiota kiinnitettiin esitettyihin kysymyksiin ja niiden laatuun.

Tutkimuksellisessa selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota vastaajien henkilötietojen käsittelyyn, tietosuojaan ja ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin. (Kettunen, Kärki, Näreaho & Päällysaho 2019, 7). Kehittämistyötä varten laadittu kysely toteutettiin kysely- ja raportointityökalu Webropolilla, jolloin vastaajien anonymiteetti säilyi. Webropol -työkalun avulla voidaan verkkoon tuottaa nopeallakin aikataululla erilaisia monipuolisia kyselyjä (Webropol 2023). Webropol -kyselyn vastauksista teki koonnin kehittämispäällikkö.

Eettisiä periaatteita ovat kyselyyn osallistuvien asianmukainen kohtelu, oikeuksien toteutumisesta huolehtiminen ja kyselyyn vastanneiden yksityisyyden suoja. Eettisiin periaatteisiin luokituu myös vastanneiden oikeanlainen informointi tutkimuksen osalta. (Kettunen ym. 2019, 9.) Lisäksi on huomioitava, että alaikäiselle on annettava tietoa niin, että hän pystyy sen ymmärtämään. Alle 15-vuotiaan lapsen osallistumisesta päättää huoltaja, kun taas 15 vuotta täyttänyt voi osallistua omalla suostumuksellaan, jolloin on kuitenkin tarvittaessa informoitava myös huoltajia tutkimusasetelman niin salliessa. Alaikäinen antaa itse ensisijaisesti suostumuksensa vanhempien hyväksynnästä huolimatta. Jos tutkija havaitsee, että osallistuminen ei ole alaikäisen edun mukaista, on hänen keskeytettävä osallistuminen. (Ihmiseen

kohdistuvan tutkimuksen... 2019, 9-10) Kyselyyn vastanneet olivat alaikäisiä, joten haimme tutkimusluvan (Liite1) Pelastakaa Lapset ry:ltä ja toimitimme ennen kyselyitä yksiköihin saattekirjeet, joihin sisältyi suostumuslomake osallistumiselle (Liite 2).

8.3 Kyselyiden vastausten analysointi

Strukturoidun kyselyn tuottamien vastausten analysointi toteutettiin pääosin laadullisin menetelmin, sillä lomakkeen sisältämistä kysymyksistä suurin osa oli avoimia kysymyksiä (KvaliMOTV 2023a.) Analysointi on laadullisen tutkimuksen yhteydessä sisällön järjestelyä, erittelyä, jäsentämistä tai luokittelua (KvaliMOTV 2023b). Analysointivaiheessa vastaukset ryhmiteltiin teemoittain taulukkoon. Webropol-kyselyiden vastaukset esitettiin graafisella pylväskuvion avulla, jonka avulla tuloksista sai selkeän ja jäsenneilyn kuvan. Ryhmittelyn avulla saatiin kokonaiskuva vastausten sisällöstä menetelmän suunnittelua varten.

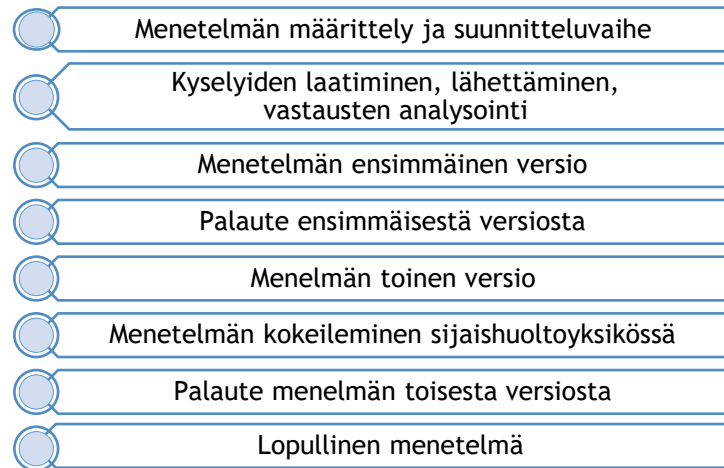
Määrällisen tutkimusten tuloksia esitetään esimerkiksi graafisesti tai numeerisesti. Pylväskuvio on graafinen esitystapa, jossa pylväiden avulla esitetään vastausten määrät eri luokissa. Määrällinen tulos esitetään niin, että se on riippumaton tutkijasta ja tuloksista saa selkeän kuvan. Pylväskuvion avulla saadaan tulokset esitettyä helposti ja havainnollistaen. (Vilka 2007, 134-135.) Webropol- työkalulla tehdystä kyselystä kehittämisspällikkö koosti meille yhteenvetön tuloksista.

Kyselyn vastaukset monivalintakysymystä lukuun ottamatta päädyttiin analysoimaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, joka soveltui opinnäytetyön kyselytuloksien analysointiin, sillä aineiston keruu toteutettiin kysymyslomakkeiden avulla. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet muodostuvat ilmiöstä jo valmiiksi tiedettyinä käsitteinä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Laadullista aineistoa analysoitaessa on tarkoitus saada aineistoon selkeyttä ja samalla tuoda uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Analyysin tavoitteena on aineiston tiivistäminen niin, ettei sen sisältämä informointi katoa. Myös määrällistä analyysia voi käyttää soveltaen laadulliseen aineistoon. (Eskola & Suoranta 1998, 101, 119.)

9 Kehittämistyön vaiheet

Kehittämistyön toimeksiantajana toimi Pelastakaa Lapset ry, jonka toiveena oli kehittämistyön tuloksena saada uusia toimintamalleja kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän eli Care Dayn suunnitteluun ja juhlimiseen. Pelastakaa Lapset ry antoi opinnäytetyön tekijöille vapauden suunnitella kehittämistyön sisällön. Kehittämistyön sisältö hahmottui viiden viikon pituiseksi menetelmäksi, jota sijaishuoltoyksiköiden nuoret toteuttaisivat yhdessä ohjaajien kanssa. Kehittämistyötä jatkoideoitiin vielä yhteistyössä toimeksiantajan kanssa, jonka pohjalta lapsikeskeisen palvelumuotoilun malli otettiin keskeiseksi menetelmäksi

kehittämistyötä. Kuviossa 4 on esitetty kehittämistyön vaiheet lapsikeskeistä palvelumuotoilua mukailleen.

Kuvio 3: Menetelmän kehittämisen vaiheet (Saajasto, Talvitie, Tuomela 2023; mukailleen Kalliomeri ym. 2023, 12)

Kuviossa on esitetty kehittämistyönä toteutetun menetelmän vaiheet lapsikeskeinen palvelumuotoilu huomioiden. Ensimmäisenä vaiheena on aiheen määrittely sekä suunnitteluvaihe. Tämän jälkeen laadittiin kyselyt, joiden vastaukset analysoitiin. Menetelmän ensimmäinen versio muotoutui kyselyiden vastausten pohjalta. Ensimmäisestä versiosta pyydettiin sijaishuoltoyksikön lapsilta ja ohjaajilta palautetta, jonka perusteella toinen, paranneltu versio muotoutui. Menetelmän toista versiota kokeiltiin käytännössä sijaishuoltoyksiköissä, jonka jälkeen menetelmän osallistuneilta kerättiin toisen kerran palautetta menetelmästä. Toisen palautteenannon jälkeen muotoutui lopullinen versio menetelmästä.

Kehittämistyön suunnittelu alkoi tutustumisella Care Dayhin ja sen taustalla olevaan ajatukseen, jonka mukaisesti jokainen lapsi ja nuori kokisi olevansa merkityksellinen. Lapsikeskeisen palvelumuotoilun periaatteiden mukaisesti kehittämistyön keskiössä oli luoda menetelmä, jossa lapset, heidän näkemyksensä ja mielipiteensä tulevat kuulluksi. Tutustuessamme Care Dayn taustoihin keskustelimme useiden sijaishuoltoyksiköiden ohjaajien kanssa Care Dayn juhlimisesta sekä etsimme tietoa internetistä Care Dayn aikaisemmista juhlimestavoista. Kävi ilmi, että Care Day ei ollut kaikkialla tunnettu ja sen juhliminen eri sijaishuoltoyksiköissä oli vaihtelevaa. Juhlapäivää on vietetty aikaisemmin pääasiassa yhdessäolon ja kakkukahvien merkeissä.

Alustavan pohdinnan ja erilaisiin teorioihin tutustumisen perusteella kehittämistyön keskiökse muodostuivat lasten osallisuus ja tietoisuuden lisääminen Care Daysta ja sen sanomasta lastensuojelun sijaishuoltoyksiköissä. Kehittämistyön menetelmälliseksi valinnaksi valitsimme palvelumuotoilun sekä siitä johdetun lapsikeskeisen palvelumuotoilun, jossa yhdistyvät

palvelumuotoilu, lasten oikeudet ja lapsikeskeisyys. Menetelmämme valintaa tuki myös Kalliomeri ym. (2023, 8) jonka mukaan lapsikeskeisen palvelumuotoilun ajatuksena on kehittää eettisesti kestävä palvelu, jossa lapsi on prosessin tärkeä ja keskeinen toimija.

Menetelmän tulevaan sisältöön valikoitui toteutustavaksi luovat ja toiminnalliset menetelmät, joiden valintaa tuki Lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa valittu artikla 31 ja 13 (Lapsen oikeudet 2023), jonka mukaan lapsella oikeus lepoon, vapaa-aikaan, leikkimiseen ja kulttuurielämään osallistumiseen sekä oikeus ilmaista mielipiteensä suullisesti, taiteellisesti, painetussa muodossa tai muulla lapsen valitsemalla tavalla. Lopulta kehittämistyö tarkentui menetelmään, jonka tavoitteena oli tuoda Care Dayta ja sen kantamia arvoja näkyvämmäksi lastensuojelussa ja edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa.

9.1 Menetelmän määrittelyvaihe

Lapsikeskeisen palvelumuotoilun määrittelyvaiheen mukaisesti menetelmän rungon suunnittelu alkoi Care Dayn eli sijaishuollon juhlapäivän juhlan taustan ja sen vision selkeyttämisellä. Yksi kehittämistyön tavoitteista oli tietoisuuden lisääminen Care Daystä ja sen sanomasta. Pesäpuu ry:n (2022) mukaan Care Dayn juhlapäivän tavoitteita on sijaishuoltoa koskettavien henkilöiden näkyvämmäksi tuominen, ennakkoluuloihin vaikuttaminen sekä mahdollistaa sijaishuoltoa koskettavien henkilöiden kuulluksi tuleminen. Lisäksi juhlapäivän tiimoilta on hattu yhdistää eri alan toimijoita ja henkilöitä yhteiseen keskusteluun siitä, kuinka sijaishuollossa olevien lasten tasavertaisia tulevaisuuden näkymiä vahvistetaan.

Valitsimme menetelmän suunnittelun keskiöön Care Dayn vision, jonka mukaan jokaisella sijaishuollossa olevan lapsen oikeus on kokea olevansa arvokas, rakastettu ja hänellä on tasavertaiset tulevaisuuden mahdollisuudet (Lastensuojelun käsikirja 2020a). Toisena visiona menetelmän suunnittelun pohjalla ohjasi ajatus siitä, että halusimme vakiinnuttaa sijaishuollon juhlapäivän asemaa odotettuna juhlapäivänä tulevaisuudessa. Suunnittelun tukena pohdimme muita suomalaisen kalenteriin kuuluvia vakiintuneita juhlapäiviä ja niihin liittyviä valmisteluita. Lopulta alkoi muotoutua viisi viikkoa kestävä menetelmä, joka johdattaa viikoittaan kohti lopullista juhlapäivää eli Care Daytä.

Lapsikeskeisen palvelumuotoilun mukaisesti palvelumuotoiluprosessia hyödyntävässä toteutussuunnitelmassa tulisi näkyä ne lapsen oikeudet, joita toteutettavassa prosessissa halutaan hyödyntää ja tuoda näkyväksi. (Kalliomeri 2023, 59.) Valitsimme sijaishuollon juhlapäivän suunnitteluun kehittämistyöhömme Lapsen oikeuksien sopimuksen artikkelit 12, 13 sekä 31. Artiklan 12 mukaisesti lapsella on oikeus ilmaista omia näkemyksiään itseään koskevissa asioissa ja hänen on tultava niissä kuulluksi. Hänen mielipiteensä ja näkemyksensä on otettava huomioon ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lapsella on myös artiklan 13 mukaan oikeus vapaaseen mielipiteen ilmaisuun niin suullisesti, taiteellisesti tai painetussa muodossa tai muulla lapsen valitsemalla tavalla. Artiklan 31 mukaisesti lapsella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan sekä

leikkimiseen ja osallistumisen kulttuurielämään. Valtioiden tehtävä on edistää lapsen oikeutta osallistua kulttuuri- ja taide-elämän mukaisiin vapaa-ajantoimintoihin. (Lapsen oikeudet 2023.)

Care Dayn vision ja tavoitteiden pohjalta valitsimme ne Care Daytä koskevat arvot, jotka halusimme tuoda esille menetelmässä. Care Dayn arvoiksi nostimme osallisuuden, arvokkuuden, tukiverkoston sekä tulevaisuuden, joiden mukaisesti myös menetelmän viikkojen teemat määrittyivät. Osallisuus valikoitui yhdeksi arvoksi menetelmään, sillä kehittämistyön tavoitteena oli edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa. Lasten osallisuuden edistäminen on myös yksi lapsikeskeisen palvelumuotoilun laadullisista raameista. YK:n Lasten oikeuksien sopimuksen (Lapsen oikeudet 2023) artiklan mukaan 12 lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi. Tätä täydentää myös artikla 13, jonka mukaan vapaan mielipiteen ilmaisun keinot eivät ole rajoitettuja. Arvokkuuden ja tulevaisuuden arvot valikoituivat menetelmään Care Dayn (Pesäpuu ry 2022) vision pohjalta, jonka mukaan jokaisen lapsen tulee kokea olevansa arvokas ja hänellä pitää olla tasavertaiset tulevaisuudennäkymät. Tulevaisuudennäkymien vahvistaminen onkin yksi Care Dayn tavoitteita. Tätä tukee myös Nuorisobarometrin tulokset vuosilta 2008 ja 2016, jonka mukaan nuorien myönteiset tulevaisuuden odotukset olivat tippuneet neljä prosenttia vuosien 2008 ja 2016 välillä (Myllyniemi 2008; Aapolakari, S. & Wrede-Jäntti, M. 2016). Tukiverkosto-teema valikoitui yhdeksi arvoksi menetelmään, sillä sosiaalisen verkoston merkitys on tärkeä ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden vuoksi. Terveet ihmissuhteet lisäävät hyvinvointia (Aivoliitto 2023). Yksinäisyyden tunteen ehkäisyä tukee myös Ilosen ym. (2020,37) tutkimus siitä, että lastensuojelussa asuvat lapset kokevat eniten yksinäisyyttä. Lisäksi sosiaalisten ihmissuhteiden turvaamisesta on säädetty myös Lastensuojelulaisissa (417/2007) jonka mukaan sijaishuoltoapaikan tulee turvata lapsen tärkeät ja turvalliset ihmissuhteet.

Menetelmän suunnitteluvaiheessa alkuperäinen ajatuksemme oli toteuttaa menetelmä ryhmämuotoisena toimintana. Ryhmänohjaukset olisi ollut yhteensä viisi, joista viimeinen olisi ollut sijaishuollon juhlapäivä eli Care Day. Ensimmäisen tapaamisen sisältö oli Care Dayhin tutustuminen. Toisen tapaamisen aiheena oli tulevaisuus sekä oman tulevaisuuden ja haaveiden kartoittaminen. Kolmannella tapaamiskerralla aiheena olisi ollut läheiset ja toiminnallisena osuutena sijaishuollossa olevan lapsen yllättäminen positiivisesti. Neljännen tapaamiskerran aiheena oli arvokkuus, jota olisi käsitelty vahvuuksien kautta. Pohdimme myös mahdollisuutta nuorille merkittävän henkilön vierailulle juhlapäivänä.

Menetelmän alustavan suunnittelun jälkeen tapasimme etäyhteydellä Pelastakaa Lapset ry:n kehittämispäällikön, jolle esittelimme karkeasti muotoutuneen menetelmän, jonka avulla sijaishuoltoyksikkö voisi luoda yksilöllisen tapahtumakokonaisuuden. Ajatuksemme mukaan tapaamiskertoja olisi kerran viikossa, ja ne olisivat kunkin yksikön itse määrittäminä päivinä. Yksiköt saisivat etukäteen tapaamiskertojen rungon ja siihen liittyvät materiaalit, joiden

avulla menetelmässä esiintuotuja arvoja toteutettaisiin luovien ja toiminnallisten menetelmien kautta. Kehittämispäällikön hyväksynnän jälkeen jatkoimme menetelmän suunnittelua kyselyiden laatimisella.

9.2 Kyselyiden laatiminen

Laadullisen tutkimusmenetelmän hyödyntäminen soveltui opinnäytetyön tiedonkeruun toteuttamiseen, sillä tarkoituksena oli tuottaa sijaishuoltoyksiköille menetelmä kansainvälisen sijaishuollon juhlapäivän Care Dayn juhlamiseen ja sen valmisteluun yhdessä sijaishuoltoyksiköiden lasten sekä ohjaajien kanssa. Laadullista tutkimusmenetelmää voidaan hyödyntää myös lapsikeskeisen palvelumuotoilun periaatteisiin, jossa keskeistä on lasten mielipiteen kuuleminen ja sen huomioiminen menetelmän suunnittelussa.

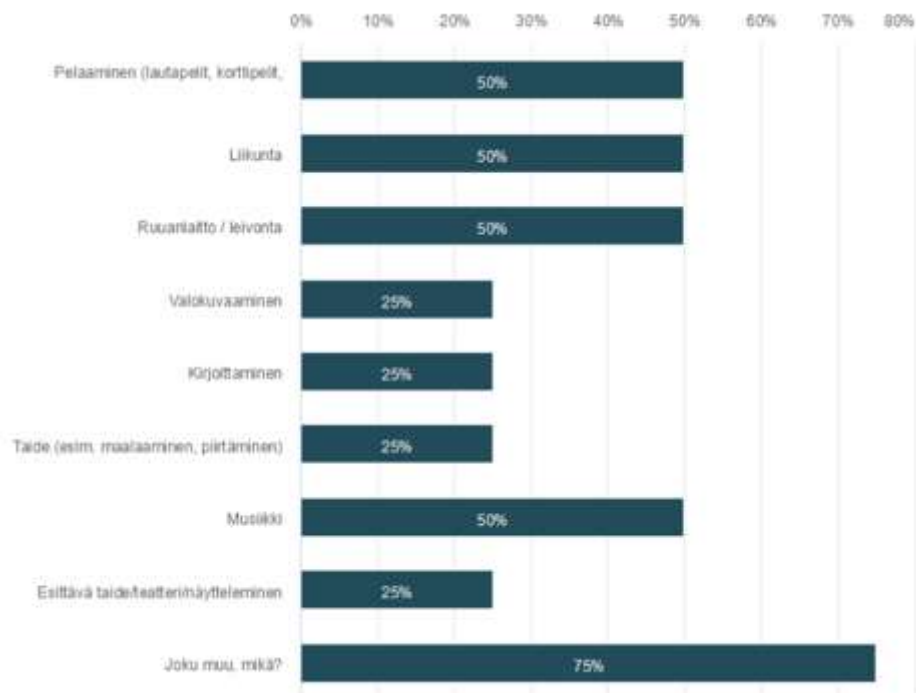
Lapset ja yksikön ohjaajat vastasivat ensimmäiseen kyselyyn tietoturvasesti Webropol-kyselyllä. Kyselyitä tehtiin kaksi: lapsille suunnattu kysely sekä yksikön ohjaajille suunnattu kysely. Lasten kyselyn tarkoituksena oli selvittää lasten mielenkiinnonkohteita, ennakkotietoja ja kokemuksia Care Daytä sekä kartoittaa vastaajien ajatuksia ennalta määritellystä menetelmän arvoista (Liite 3). Yksikön ohjaajille suunnatun kyselyn tarkoitus oli selvittää ohjaajien ennakkotietoja ja aiempia kokemuksia sijaishuollon juhlapäivän juhlimisesta sekä selvittää, millaiset luovat ja toiminnalliset menetelmät sijaishuollossa oli koettu toimiviksi ja mitkä ei (Liite 4). Lähetimme kyselyn sähköpostitse kehittämispäällikölle, joka välitti kyselyt eteenpäin yksiköille Webropol -kyselyn muodossa. Lasten ja aikuisten kyselyn tulokset koottiin yhteen ja analysointiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Kyselyn vastausaika oli alun perin kaksi viikkoa. Kehittämispäälliköltä saamamme väliaikatie-don perusteella selvisi, että vastauksia oli tullut kahden viikon aikana hyvin vähän. Vähäisen vastausmäärän takia pidensimme vastausaikaa vielä kahdella viikolla, koska toivoimme saavamme enemmän vastauksia. Sosiaalisen median videopalvelu TikTokia hyödyntäen loimme videon lapsille, jonka tavoitteena oli nostaa vastauksien määrää sekä tuoda opinnäytetyön tekijöitä näkyvimmäksi lapsille. Videolla kerroimme, keitä olemme ja kiitimme lapsia jo aikaisemmin saamistamme vastauksista. Video lähetettiin Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköihin ja kyselyiden vastausaikaa pidennettiin viikolla.

9.3 Lasten kyselyn vastaukset

Lapsille tehtyyn kyselyyn vastauksia tuli yhteensä neljältä 14-17-vuotiaalta lapselta. Lapsille suunnatut kysymykset oli jaettu kolmeen eri osioon. Kyselyn ensimmäisessä osiossa halusimme kartoittaa, millaisia mielenkiinnonkohteita kyselyyn vastanneilla oli. Valittavana oli kahdeksan eri vastausvaihtoehtoa ja mahdollisuus kertoa myös jokin muu oma mielenkiinnonkohde.

Kuviossa 4 on esitelty lasten kiinnostuksenkohteet.

Kuvio 4: Lapsille suunnatun Webropol-kyselyn vastauksia mielenkiinnon kohteista.

Kuviossa 4 näkyy, että pelaaminen, liikunta, ruuanlaitto/ leivonta ja musiikki kiinnostivat valmiista vastausvaihtoehdoista lapsia eniten. Valokuvaaminen, kirjoittaminen, taide sekä esittävä taide olivat joidenkin vastaajien mielenkiinnonkohteita. Muut mielenkiinnonkohteet kiinnostivat eniten ja näiksi mainittiin kalastus ja mopoilu.

Kyselyn toisessa osiossa halusimme selvittää, minkä verran vastanneet tiesivät sijaishuollon juhlapäivästä, miten juhlapäivää on aikaisemmin juhlittu, miten lapset ovat saaneet vaikuttaa juhlapäivän suunnitteluun ja miten lapset haluaisivat vaikuttaa juhlapäivän suunnitteluun. Lisäksi kysyttiin, millainen olisi lasten unelmien sijaishuollon juhlapäivä. Vastauksien perusteella osa vastaajista tiesi, mikä sijaishuollon juhlapäivä. Juhlapäivä yhdistettiin yhdessä syömiseen ja kivaan tekemiseen. Yksi vastaajista ei muista, mikä sijaishuollon juhlapäivä oli.

Sijoitetut lapset juhlivat sitä päivää kai.

Että tehdään yhdessä jotakin kiva.

Aikaisempia juhlapäiviä vastaajat kertoivat viettäneensä käymällä teatterissa ja ravintolassa ja päivää oli juhlittu myös aamupalabrunssin merkeissä. Omaohjaajalta oli saatu kirje ja juhlapäivää oli juhlittu myös kakkua syömällä.

Juhlapäivänä tarjoiltu kattava aamupala ja omaohjaajat kirjoittanut kirjeet nuorille.

Vaikuttamisen väyläksi juhlapäivän suunnitteluun vastaajat kertoivat yhteisökokoukset, joissa päivää on suunniteltu ja siellä on voinut sanoa oman mielipiteensä. Kysyttäessä miten vastaajat haluaisivat vaikuttaa sijaishuollon juhlapäivän suunnitteluun, kaksi vastaajista koki tärkeäksi oman äänensä kuuluviksi tuomisen. Eräs vastaaja ei halunnut vaikuttaa päivän suunnitteluun. Keinoiksi oman mielipiteen esiintuomiseksi nimettiin yhteisökokous sekä kysely lapsikohdaisesti.

Tuomalla oma mielipide päivästä esiin esimerkiksi yhteisökokouksessa.

Vastaajien mukaan unelmien sijaishuollon juhlapäivä sisältäisi aamupalan sänkyyn, yhdessä syömistä ja tekemistä sekä paljon ruokaa. Lisäksi omaohjaajien läsnäolo koettiin merkitykselliseksi. Yksi vastaajista ei osannut kertoa millainen olisi hänen unelmien sijaishuollon juhlapäivä. Alla erään vastaajaan ehdotus juhlapäivän viettämisestä, johon sisältyisi yhdessäoloa, ruokaa ja hauskanpitoa.

Kaikkien omaohjaajat olisi täällä ja toisi omille oma ohjattaville aamupalan sänkyyn ja toivottaisi hyvät huomiset ja myöhemmin mentäisi syömään sillä isolla porukalla ja pidetään yhdessä hauskaa ja jutellaan.

Kyselyn kolmannen osion tavoitteena oli selvittää miten vastaajat kokevat Care Dayn menetelmän arvoiksi nostetut teemat: osallisuuden, arvostuksen, tukiverkoston ja tulevaisuuden. Osallisuus -teemaan liittyen halusimme kartoittaa, millaisiin asioihin vastaajat haluaisivat vaikuttaa enemmän omassa arjessaan. Vastauksista nousi esille tarve saada vaikuttaa enemmän siihen, mitä saisi tehdä sekä omiin harrastuksiin. Vaikuttamisen väyläksi nimettiin myös lastenkokoukset ja keskusteluhetket oman ohjaajan kanssa. Yksi vastaajista myös koki, että pystyy vaikuttamaan tarpeeksi omiin asioihinsa. Arvostuksen teemaa kartoitettiin kysymällä, millaiset asiat saavat vastaajat kokemaan olonsa arvokkaaksi, tärkeäksi. Arvostetuksi tuntemisesta nousivat vastauksissa erityisesti esiin huomionosoitukset ja kehut ohjaajilta. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että ohjaaja on kiinnostunut lapsen asioista ja kysyy kuulumisia ja tarjoaa keskustelu- ja kuunteluseuraa. Myös yhteisöllisyys ja yhdessä oleminen koettiin tärkeäksi.

Ohjaajien halit ja juttelu seura, varsinkin omien ohjaajien seura. Erilaiset kehut ja huomionosoitukset ja laitetaan nukkumaan ja sanotaan hyvät yöt, pyydetään juttelee asiasta, jos huomaa, että kaikki ei ole ok ja kuunnellaan.

Kehut ja kyseltäis kuulumisia.

Kyselyn avulla halusimme selvittää, miten lapset tykkäävät viettää aikaa itselleen tärkeän ihmisen kanssa. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää vastanneiden ajatuksia siitä, millaista ohjelmaa tukiverkosto -viikolle suunnitellaan. Yhdessä oleminen, esimerkiksi puhelimitse videoiden katseleminen, koettiin mieluisaksi. Myös ajan viettäminen netissä nettikavereiden kanssa mainittiin tärkeäksi.

Olemalla, vaan läsnä ihmisen kanssa, esimerkiksi vaan katsomalla yhdessä Tik-Tokkia sängyssä.

Tulevaisuuteen liittyen vastaajilta kysyttiin kyselyssä, millaisia asioita vastaajat näkevät tulevaisuudessaan lähivuosina. Kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia tulevaisuuden näkymiä vastaajilla oli ja kuinka he näkevät oman tulevaisuutensa mahdollisuudet. Vastauksien perusteella kouluttautuminen, työllistyminen ja harrastukset koettiin tärkeiksi tulevaisuudessa. Toisaalta tulevaisuus koettiin myös stressaavaksi.

Kalastuksen parissa.

Töissä ja kai jos on aikaa harrastan sit vapaa ajalla pelailua.

En ajattele pitkälle vaan ajattelen vähän ajan päähän, muuten stressaan.

9.4 Yksiköiden ohjaajien kyselyn vastaukset

Yksiköiden ohjaajille osoitetussa kyselyssä oli tarkoitus selvittää ohjaajien ennakkotietoja ja kokemuksia sijaishuollon juhlapäivän juhlimisesta sekä selvittää, millaiset luovat ja toiminnalliset menetelmät sijaishuollossa oli koettu toimiviksi ja mitkä ei. Kyselyyn vastasi yhteensä seitsemän ohjaajaa, joista viisi oli osallistunut aikaisemmin sijaishuollon juhlapäivän juhlimiseen.

Vastanneiden mukaan aikaisemmin sijaishuollon juhlapäivää oli juhlittu järjestämällä juhla-aterioita lastenkodissa, erityisellä aamiaisella, yhteisellä teatteriretkellä, ravintolaruokailulla, yhdessä leipomisella sekä herkuttelulla. Lisäksi lapsille oli kirjoitettu kirjeet omaohjaajan toimesta. Kirjeet olivat sisältäneet kehuja, tsempejä ja muistutuksia siitä, kuinka arvokkaita lapset olivat. Yleiset kokemukset juhlapäivästä olivat olleet onnistuneita ja lapsia oli huomioitu hyvin yleisellä tasolla.

Olemme ottaneet lapset hyvin huomioon yleisellä tasolla, että omaohjaajan toimesta. Olemme käyneet teatterissa, tehneet paremman aamupalan, omaohjaajat ovat kirjoittaneet kirjeet omaohjattaville. Herkutelleet kakulla, käyneet ulkona syömässä. Päivät ovat toimineet hyvin.

Toimivia menetelmiä oli vastaajien kokemusten mukaan yhteisölliset tekemiset, kuten erilaiset tapahtumat sekä selkeät ja helpot tekemiset lasten mielenkiinnon säilyttämiseksi. Lisäksi tärkeäksi koettiin lapsen huomioinen ja yhdessä suunnittelu lasten kanssa sekä herkuttelun lisääminen yhteiseen tekemiseen.

Jotain herkuttelua kun liittyy tekemiseen, niin yleensä innostaa osallistujia..

Yhdessä tekeminen yleensä toimii, varsinkin jos se on ensin suunniteltu yhdessä lasten kanssa.

Ei-toimiviksi menetelmiksi vastaajat nimesivät pitkäjänteisyyttä vaativat ohjelmat ja tapahtumat sekä sukupuolirajoitteiset tekemiset. Myös rauhattoman ilmapiirin koettiin luovan painetta ja epäjärjestyttä ympäristöön.

Monimutkaiset sekä paljon ohjeistusta vaativat. Pitkäjänteiset tehtävät. Menetelmät ja tehtävät ovat harvoin lapsilähtöisiä, joten motivaatio näiden tekemiseen ei ole suuri. Keskittyminen ei riitä monimutkaisiin juttuihin.

9.5 Menetelmän ensimmäinen versio

Ensimmäinen versio menetelmästä muotoutui kyselyn tuloksien perusteella. Kalliomeri ym. (2023, 41) kertoo, että lapsikeskeisessä palvelumuotoilussa on tärkeää lapsen näkökulman säilyttäminen koko prosessin ajan. Tässä vaiheessa on myös tärkeää analysoida aikaisemmassa vaiheessa kerätty tieto. Tiedon analysoimiseen suositellaan myös käytettävän erilaisia keinoja, joilla saadaan säilytettyä kerätyn aineiston oleellisuus.

teoria

Ensimmäisen kokeiluversion aikana menetelmä muotoutui paljon aikaisemmasta, alustavasta suunnitelmarungosta. Kyselyn kautta saamiemme vastauksien perusteella alustava suunnitelma ei vastannut täysin lasten toiveisiin, jonka vuoksi päätimme muokata menetelmää kohderyhmän tarpeisiin soveltuvaksi. Suurin muutos koskien menetelmää liittyi aikaisemmassa versiossa suunniteltuihin ryhmänohjauksiin, jotka jätettiin menetelmästä pois. Syy muutokseen oli vastauksien suuri hajonta lasten mielenkiinnonkohteissa. Lisäksi ryhmänohjauksien poistamiseen vaikuttivat kokemuksemme ryhmien toimimattomuudesta niiden lasten osalta, jotka eivät halua ja pysty osallistua yhteiseen toimintaan. Lisäksi näin joustamaton toteutus olisi ristiriidassa kehittämistyön tavoitteiden kanssa, jossa keskeistä on edistää lasten osallisuutta.

Menetelmän uudelleen muotoilussa merkittävänä tekijänä toimi lasten osallisuuden edistäminen ja huomioiminen. Tämä loi esimerkiksi laadulliset raamit sille, että menetelmän pitää tarjota erilaisia toteutuksen mahdollisuuksia, niin yhteis- kuin yksilötoimintaan. Kyselyn vastauksien perusteella suunnitelimme ensimmäisen version menetelmästä. Luovat ja toiminnalliset menetelmät valittiin lapsikeskeisen palvelumuotoilun suunnitelman mukaisesti mukailen lasten mielenkiinnonkohteita. Otimme myös huomioon yksiköiden ohjaajien näkemykset toimivista käytännöistä. Vastausten perusteella menetelmään valittiin useita lyhytkestoisia tehtäviä ja toimintoja, jotka sopivat kaikille.

Menetelmään muotoutui lopulta teemaviikot, joista jokaisen teemaviikon tarkoitus ja tavoite määriteltiin lasten vastauksien avulla. Ensimmäisen version teemaviikoiksi määrittyivät osallisuus, arvostus, tukiverkosto ja tulevaisuus. Lisäksi menetelmän viimeisenä viikolla järjestettävään Care Dayn- juhlaan luotiin jokaiselle teemaviikolla juhlavalmisteluosio.

Juhlavalmisteluosioihin oli jaoteltu juhlien järjestämiseen liittyviä erilaisia ennakkotehtäviä ja juhlaan liittyvää suunnittelua. Tarkoituksena oli edistää lasten osallisuutta juhlapäivän suunnittelussa sekä auttaa yksikköä virittäytymään tunnelmaan kohti juhlaa. Ensimmäisen version kirjallinen osuus koostui ohjeesta juhlien ennakkovalmistelujen etenemisestä viikoittain ja ohjeistuksesta teemaviikkojen toteutukseen. Menetelmä luotiin Canva -verkkoalustalla, joka on graafisen suunnittelun työkalu. Menetelmä toimitettiin sähköpostitiedostona yksiköiden vastaaville ohjaajille.

9.5.1 Ensimmäinen teemaviikko - osallisuus

Ensimmäisen viikon teemana oli osallisuus. Viikon tarkoituksena oli vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta ja osallisuuden tunnetta heidän arjessaan. Lasten vastauksista tuli ilmi toive omiin asioihin vaikuttamisesta ja mahdollisuudesta siihen. Lastensuojelun käsikirjan (2022d) mukaan osallisuus onkin mahdollisuus ilmaista omia ajatuksia ja vaikuttaa omaan elämäänsä.

Menetelmän ensimmäisessä kokeiluversiossa osallisuuden teemaviikon ohjelmaideat koostuivat nurinkurin-päivästä sekä lasten suunnittelemaista ja toteuttamasta ateriasta. Nurinkurin-päivään liittyviä ideoita olivat esimerkiksi värien mukaan pukeutuminen, jossa lapset saavat päättää valikoidun teeman mukaan, mitä kaikki pukevat päälle, vaatteiden nurinpäin laittaminen päälle tai nurinkurinen päivänohjelma. Osallisuus-viikolla juhlien ennakkovalmisteluihin sisältyi tulevan juhlapäivän teeman valitseminen, juhlapaikan päättäminen, mahdollisten vieraiden osallistuminen juhlaan sekä juhlapäivän päivämäärän päättäminen.

9.5.2 Toinen teemaviikko - arvostus

Toisen viikon teemana oli arvostus ja viikon tarkoituksena oli oppia hyväksyntää, luottamista ja uskoa itseensä. Lasten kyselyn vastauksissa tuotiin ilmi, että lapset kokivat erilaiset kehut ja huomionosoitukset ohjaajilta merkitykselliseksi. Vastauksissa ilmeni myös omaohjaajan tärkeä merkitys.

Arvostus -viikon ohjelmaideat koostuivat luontevahvuus-bingosta, kehujen antamisesta erilaisin menetelmin, mieleisestä toiminnasta omaohjaajan kanssa ja kirjeen saamisesta itselleen tärkeältä henkilöltä. Menetelmävalintoja tukee myös itsetuntoa käsittelevän tutkimuksen tulokset, joiden mukaan kannustukset, kehut ja huomionosoitukset vahvistavat hyvän itsetunnon kehittymistä (Räsänen 2015, 46-47). Luontevahvuus-bingo sisälsi erilaisia luontevahvuuksia, joihin tutustuttiin bingopelin avulla. Kehujen antamiseen menetelmiä olivat kehuboksi ja kehupaperi, joihin osallistuja voi antaa kehuja anonyymisti toiselle sekä kehurinki yhteisölliseen ja kasvokkaiseen kehujen antamiseen. Juhlien ennakkovalmisteluihin arvostus -viikon osalta kuului yhteisen soittolistan laatiminen juhlapäivälle sekä juhlien ohjelman suunnittelua.

9.5.3 Kolmas teemaviikko - tukiverkosto

Kolmannen viikon teemana oli tukiverkosto. Tarkoituksena oli tuoda näkyväksi lasten tukiverkostoja ja muita läheisiä. Lasten vastauksista nousi esille tärkeiden ihmisten merkitys. Tärkeiksi ihmissuhteiksi koettiin kyselyn mukaan myös verkossa olevat ystävät. Juttelua omaohjaajan kanssa arvostettiin ja ilmeni, että nuorten mielestä yhdessä oleminen tuo turvaa. YTHS (2022) mukaan sosiaaliset verkostot ja suhteet ovat iso osa ihmisen hyvinvointia ja on tärkeää tuntee kuuluvansa johonkin.

Tukiverkosto -viikolla ohjelma ideoita olivat yhteinen elokuvailta herkutellen, mukava tekeminen itselle tärkeän henkilön kanssa sekä verkostokartan tekeminen. Verkostokartan ideana on tarjota visuaalinen työkalu, jonka avulla voidaan kartoittaa henkilön tukiverkosta ja läheisiä ihmisiä. Tukiverkosto-viikon juhlien ennakovalmisteluihin sisältyi juhlatilan käytön suunnittelua, juhlatilan koristeiden hankkiminen ja niiden valmistaminen sekä juhlapaikan varaaminen, mikäli juhlat halutaan järjestää jossain muualla, kuten ravintolassa.

9.5.4 Neljäs teemaviikko - tulevaisuus

Tulevaisuuden teemaviikon tarkoituksena oli luoda toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen sekä auttaa lapsia tunnistamaan ja ilmaisemaan omia toiveitaan ja haaveitaan. Kyselyn vastauksien perusteella harrastukset koettiin tärkeiksi ja tulevaisuudesta oli niin toiveikkaita kuin pohtiviakin ajatuksia. SOS-lapsikylän (2022) mukaan sijaishuollossa kasvaneilla nuorilla on muita enemmän epämiellyttäviä muistoja. Niiden käsittely on ollut vaihtelevaa ja käsittelemättä jättäminen on koettu merkittäväksi epäkohdaksi. Tulevaisuuden kannalta olisikin tärkeää huomioida se, että asioita olisi mahdollista käsitellä jo itsenäistymisvaiheessa.

Tulevaisuuden viikon ohjelmaideat koostuivat tulevaisuuteen liittyvästä valokuvauksesta, harrastekokeilusta tai esittelystä, itsenäistyvän nuoren roolikartasta sekä unelmakartan laatimisesta. Tulevaisuuteen liittyvän valokuvauksen tarkoituksena oli tarjota keino lapselle sanoittaa omia tulevaisuuden ajatuksiaan valokuvaamisen avulla. Itsenäistyvän nuoren roolikartta on työkalu erilaisista itsenäistymiseen liittyvistä rooleista, jonka avulla voidaan yhdessä tutkia ja pohtia nuoren tulevaisuutta ja itsenäistymiseen vaadittavia taitoja. (Kaskia 2011, 37). Unelmakartta on visuaalinen työkalu, joka voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Unelmakartan tarkoituksena on tarjota keino kartan tekijälle sanoittamaan omia unelmiaan taiteen kautta. Viimeisen viikon juhlien ennakovalmistelu osuuteen kuului juhlapäivän tarjoilujen suunnitteleminen ja toteuttaminen sekä tulevan juhlapäivän viime hetken järjestelyistä sekä aikataulutuksesta sopiminen.

9.6 Palautteet ensimmäisestä versiosta

Lähetettyämme menetelmän ensimmäisen version yksiköille pyysimme menetelmästä vapaa-
muotoista palautetta sekä kommentteja lapsilta sekä yksiköiden ohjaajilta. Lapsikeskeisen
palvelumuotoilun (Kalliomeri 2023, 47) mukaisesti tässä vaiheessa oli tarkoituksena ottaa lap-
set ja yksikön ohjaajat mukaan menetelmän kehittämiseen ja keksiä ratkaisuehdotuksia yh-
dessä.

Saimme palautteita yhdeltä yksiköltä viiden sijaan, jonka jälkeen päätimme olla yhteydessä
Pelastakaa lapset ry:n kehittämisspällikköön ja ohjaavaan opettajaamme. Tarkoituksena oli
pohtia, kuinka etenisimme menetelmämme suunnittelussa. Kehittämistyön nivoutuessa vah-
vasti lapsikeskeiseen palvelumuotoiluun oli selkeää tehdä päätös jatkaa yhteistyötä alkuperäi-
sestä ideasta poiketen vain tämän yhden, kyselyyn vastanneen yksikön kanssa, jotta lasten
osallisuus ja palvelumuotoiluajatus kulkisi mukana kehittämistyön loppuun saakka.

Menetelmän ensimmäisestä versiosta saamamme palautteen mukaan osallisuus -viikolle toi-
vottiin yhteistä tekemistä, kuten ravintolaillallista ja yhteisiä kilpailuja. Esille nousi myös
toive hassuttelusta, kuten vaatteiden valitsemisesta toiselle. Arvostus -viikolle toivottiin tii-
mipelejä sekä kehujen jakamista yhteisesti. Tukiverkosto -viikolla tärkeäksi koettiin kaverei-
den näkeminen, erityisesti kauempana asuvien. Viikolle ehdotettiin myös kirjeiden kirjoitta-
mista läheiselle sekä erilaisia tiimipelejä. Tulevaisuus-viikolle toivottiin aarrekarttaa ja muis-
tojen kuvakirjaa. Jatkoimme menetelmän kehittämistä ensimmäisestä versiosta saamamme
palautteen perusteella

9.7 Menetelmän toinen versio

Menetelmän toisen version valmistuttua oli aika ottaa menetelmä testikäyttöön lapsikeskeisen
palvelumuotoilun edellyttämällä tavalla. Testaamisen tarkoituksena oli kokeilla vastaako tuo-
tettu ratkaisu alkuperäiseen tarpeeseen. Testaamisen jälkeen tarkoituksena on jatkaa ratkai-
sun kehittämistyötä. (Kalliomeri 2023, 54.) Toimitimme menetelmän yksikölle ja kehittämis-
pällikölle noin kuukautta ennen menetelmän alkua. Kertasimme menetelmän tarkoitusta ja
käyttöä, sekä kiitimme yksikköä osallistumisesta kehittämistyöprojektiimme. Mainitsimme,
että heidän halutessaan voimme pitää vielä Teams-palaverin ja käydä yhdessä menetelmää ja
sen käyttöä läpi. Valmiin menetelmän käytöstä vastasi sijaishuoltoyksikön ohjaajat.

Suunnittelimme lisäksi palautelomakkeen, jonka lapset ja yksikön ohjaajat täyttivät menetel-
män testauksen ja juhlapäivän jälkeen. Menetelmän lisäksi tavoitteena oli tuoda Care Day nä-
kyvämmäksi myös lapsille. Teimme yksikölle lisämateriaaliksi osana menetelmää julisteet
Care Daysta ja menetelmästä. Julisteiden tarkoituksena oli muistuttaa lapsia juhlapäivän lä-
hestymisestä, tuottaa tietoa Care Daysta sekä jäsentää ja tuoda näkyvämmäksi menetelmää
lapsille. Julisteisiin olimme tiivistäneet Care Dayn taustan ja tavoitteet, menetelmän

valikoidut arvot ja viikkojen tarkoituksen sekä menetelmän kokonaiskuvan. Yksikkö käytti menetelmää tammikuussa 2023 neljän viikon ajan ja viettivät sijaishuollon juhlapäivää helmikuussa 2023.

9.7.1 Ensimmäinen teemaviikko - osallisuus

Osallisuus-viikon idea nurinkurin -päivästä tarkentui ja mukaan lisättiin palautteen mukaisesti vaihtoehto, jossa joku muu saa päättää mitä toinen pukee päälle. Lisäksi osallisuus -viikolle lisättiin ravintolaruokailu sekä yhteisiä kilpailuja. Vastaajat toivat esille, että yhdessäolo, yhteisöllisyys ja herkut koetaan tärkeiksi. Siirsimme yhteisen elokuvaillan herkutellen tukiverkosto-viikolta osallisuus -viikolle, jotta ohjelmat jakautuisivat tasaisesti teemaviikkojen kesken.

Osallisuus-viikolla luovia ja toiminnallisia menetelmiä olivat ruuanlaitto, yhdessä ruokailu, yhteisöllisyyttä tukevat pelit ja leikillisuus. Laakson (2022) mukaan on todettu, että yhdessä syöminen vahvistaa hyvinvointia ja tutkimusten mukaan etenkin nuoremmat ikäryhmät kokevat yhdessä syömisen tärkeäksi. Silti vain joka toinen suomalaisista syö päivittäin toisen kanssa. Toiminnalliseksi menetelmäksi valitsimme myös erilaiset pelit, joiden kautta vahvistettiin lasten osallisuuden tunnetta. THL:n (2021) mukaan pelillisuus on laaja maailma täynnä mahdollisuuksia. Pelillisyydellä tarkoitetaan tavoitteellista pelien käyttöä, joka voi olla niin digitaalisten, kun perinteisempienkin pelimuotojen hyödyntämistä sosiaalialan työssä. Pelaaminen voi rentouttaa, auttaa uusien ihmissuhteiden luomisessa ja on erityisen hyvä toimintatapa edistää erityisesti heikommassa asemassa olevien osallisuutta. Yhdessä hassuttelu nurinkurinpäivän merkeissä oli yksi teema menetelmistä. THL:n (2021) mukaan leikillisuus liittyykin tutkimusten mukaan esimerkiksi myönteisten ystävyyssuhteiden syntymiseen ja voi auttaa erilaisista sairauksista toipumiseen. Leikillisuus on keino kasvattaa omia taitoja ja se voi auttaa voimavarakeskeisen ajattelun synnyssä.

9.7.2 Toinen teemaviikko - arvostus

Arvostus-viikolle lisäsimme kehuja antamiseksi menetelmän, joissa kehuja annetaan yksilöllisen kehu sijasta yhteisölle sekä lisäsimme muita erilaisia kehuja antamisen menetelmiä. Toiveena oli myös kehuja jakaminen tiimipelien kautta. Lisäksi lapset toivat esille ensimmäisessä kyselyssä, että erilaiset huomionosoitukset ohjaajilta koetaan merkitykselliseksi ja tämän takia lisäsimme arvostus viikolle myös ideoita, miten ohjaajat voivat antaa erityisiä huomionosoituksia lapsille.

Arvostus-viikolla luovia ja toiminnallisia menetelmiä hyödynnettiin pelillisyyden ja kirjoittamisen kautta. Arvostus-viikolla yhtenä toteuttamistapana toimii vahvuuksien tunnistaminen, jossa voidaan hyödyntää erilaisia pelillisiä keinoja. Tätä varten suunnittelimme luonteenvahvuus-bingon, jossa tarkoituksena on tunnistaa, sanoittaa ja huomata luonteenvahvuuksia niin

itsessään kuin muissa. Muita toiminta ideoita vahvuuksien tunnistamiseen olivat vahvuusposterit ja vahvuusjana. Terveyskirjaston (2023) mukaan jokaisella ihmisellä on luontevahvuuksia, jotka ovat luontaisia ominaisuuksia. Vahvuudet vaikuttavat tapaan toteuttaa itseään ja niiden avulla voi saavuttaa arvokkaina pitämiä asioita. On tutkittu, että vain kolmasosa ihmisistä tunnistaa vahvuutensa hyvin ja pystyy niitä hyödyntämään. Vahvuuksiaan käyttämällä voi parantaa itsetuntoaan ja samalla voi herätä itsearvostuksen tunteita. On tärkeää tehdä sitä, mikä on itselle arvokasta ja luontevaa. Jokainen käyttää vahvuuksiaan huomaamattaankin, mutta on hyvä kiinnittää niiden käyttöön tietoista huomiota.

9.7.3 Kolmas teemaviikko - tukiverkosto

Tukiverkosto-viikon ohjelma ideat täydentyivät läheisten näkemisellä ja yhteisenä läheisten päivänä. Lisäksi kommentoissa toivottiin seurapelejä tiimeissä sekä kirjeen kirjoittamista omalle läheiselle. Myös kyselyssä lapset ja työntekijät toivat esille, että ohjaajien kirjoittamat kirjeet lapsille oli koettu merkityksellisiksi. Tämän pohjalta menetelmään lisäsimme viikoille seurapelejä tiimeissä ja kaksi erilaista toteuttamistapaa kirjeiden kirjoittamiseksi.

Sijaishuoltoyksiköissä on tapana nimetä jokaiselle lapselle omahoitaja. Omahoitaja- ja omaohjaaja käsitteitä käytetään sijaishuollossa rinnakkain tarkoittaen samaa asiaa. Omaohjaaja on yhteyshenkilö sijoituspaikan ja kodin välillä ja huolehtii käytännön asioista. Omaohjaajan tehtävä on jäsentää lapsen arkea sujuvaksi ja toimivaksi. Lapselle on tärkeää tietää, että on olemassa joku, joka huolehtii hänen asioistaan. Kun lapsi on pitkäaikaissijoituksessa, on omaohjaajan tuettava lasta mentalisointiin. Mentalisaatio on kykyä pitää mielessä niin oma kuin toisenkin mieli (Larmo 2010). Ihmiselle ominaista piirrettä pohtia niin oman kuin toisten käyttäytymisen takana olevia tunnetiloja tai tarpeita kutsutaan mentalisaatioksi (Viinikka 2014, 6). Mentalisaatio ry:n (2022) mukaan hyvän mentalisaatiokyvyn avulla voimme parantaa ihmisiä ja luoda ymmärrystä ja avarakatseisuutta ympärillemme.

Valitsimme tukiverkosto -viikon yhdeksi luovaksi ja toiminnalliseksi toteuttamistavaksi kirjeen kirjoittamisen omaohjaajalta lapselle. Omaohjaaja koettiin vastauksissa tärkeäksi ja halusimme vahvistaa tätä sidettä. Sinkkosen (2018, 177-178) mukaan omahoitajuuden ajatuksena on, että omahoitaja on kiinnostunut lapsen kuulumisista ja vuorovaikutus on toista kunnioittavaa ja kiinnostuksen osoittamista. Omahoitajan ja lapsen keskustelujen tavoitteena on, että lapsi tuntee olevansa tärkeä ja kokee, että hänen ajatuksiaan kuullaan ja ne otetaan huomioon.

Meillä ohjaajat ovat kirjoittaneet omaohjattaville nuorilleen kirjeet. On ollut spesiaali aamiainen sekä leivottu herkkuja ja juhlittu sen merkeissä. Edelliset Care Dayt ovat olleet korona-aikana, eikä juhlamista ole voinut järjestää "isosti". Nuoret ovat tykänneet kirjeistä kovasti.

Luovina ja toiminnallisina menetelminä hyödynnettiin myös verkostolähtöisiä menetelmiä kuten erilaisia verkostokarttoja. Innokylän (2022) mukaan verkostokartta on työväline, joka auttaa saamaan omat verkostot näkyviksi. Piirretyn tai kirjoitetun verkostokartan avulla voidaan tutustua verkoston eri osien välisiin suhteisiin ja löytää oman verkoston keskeiset henkilöt. Kallinen (2017) kuvaa verkostokarttaa merkitykselliseksi työvälineeksi, jonka avulla lapsi saa määritellä hänelle tärkeät ihmissuhteet. Verkostokarttaa voidaan käyttää apuvälineenä lapsen kanssa keskusteltaessa ja lapsi voi kartan avulla osoittaa juuri hänelle tärkeät ihmiset. On tärkeää huomioida, että verkostokartan tekeminen on myös arkaluontoista ja henkilökohtaista, sillä perhesuhteisiin voi liittyä kipeitäkin asioita.

Muita valitsemiamme menetelmiä tukiverkosto- viikolle oli yhdessä pelaaminen ja yhdessäolo. Sijaishuollossa olevien lasten olemassa olevia ihmissuhteita pitäisi ylläpitää ja tukea uusien suhteiden syntymistä. Kyselyn sijoitetuilla lapsilla olikin paljon enemmän yksinäisyyden kokemusta kuin muilla samanikäisillä. Lastensuojelulaitoksessa asuvilla lapsilla esiintyi eniten yksinäisyyttä. Sijaishuoltopaikan täytyy huomioida lasten kaverisuhteita ja tukea niitä. (Ikonen, Eriksson & Heino 2020, 37.)

9.7.4 Neljäs teemaviikko - tulevaisuus

Tulevaisuuden teemaviikko teeman valokuvaus ja harrastekokeilu täydentyi kommenttien perusteella muistojen kuvakirja -tehtävällä ja aarrekartalla. Tulevaisuus viikon tarkoituksena oli luoda toiveikkautta tulevaisuuden suhteen sekä auttaa lapsia ja nuoria pohtimaan sekä ilmaistamaan omia haaveitaan ja toiveitaan oman tulevaisuuden suhteen.

Luovina ja toiminnallisina menetelminä hyödynnettiin erilaisia valmiita ja itse toteutettuja karttoja taiteen avulla ja valokuvausta. Aarrekartta on työkalu, jonka avulla tietoisien mielen ohella myös alitajunta valmistellaan unelman toteuttamiseen. Aarrekartta voi saada mielen avoimemmaksi erilaisten ratkaisujen löytämiselle. Aarrekartan voi tehdä nopealla aikataululla tai sitä voi jatkaa useammalla kerralla. (Ensi- ja turvakotien liitto 2022.) Valokuvauksen avulla voi ilmaista itseään ja samalla pohtia tulevaisuutta. Voimauttava valokuvan menetelmän (2023) esittelyssä todetaankin, että valokuvaus itsessään ei oikeastaan ole työväline, vaan työvälineenä on katse ja tapa nähdä, jolloin voi tietoisesti valita katsoa toisin. Kuormittavien asioiden sijasta voi nostaa näkyväksi myös ehjyyden, hauraankin sellaisen.

Harrastuskokeilun ajatuksena oli kannustaa lapsia kokeilemaan uusia asioita. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017, 9) toteaa myös, että harrastusten merkitys lasten elämässä on merkittävä. Harrastuksissa yhdistyy kaverisuhteet, unelmat, itsensä kehittäminen ja omien vahvuuksien löytyminen. Harrastusten avulla on mahdollista ehkäistä syrjäytymistä.

9.8 Palaute toisesta versiosta

Menetelmän käytön jälkeen lapsilta ja yksikön ohjaajilta pyydettiin palautetta (Liite 5 ja 6). Palautteen avulla selvitettiin menetelmän sisältöä, kohderyhmän kokemaa osallisuutta, materiaalin hyödyllisyyttä sekä kysyttiin mahdollisia kehittämisehdotuksia. Palautteen kerääminen toteutettiin tietoturvallisen Webropol-kyselyn avulla strukturoidulla kyselylomakkeilla menetelmän käytössä mukana olleilta lapsilta ja ohjaajilta. Palautelomakkeen kysymykset muotoiltiin avoimiksi laadullisten menetelmien mukaisesti ja niiden avulla oli tarkoituksena saada laajempi kokonaiskäsitys osallistuneiden näkemyksistä ja kokemuksista (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63).

Arvioinnissa tulee pohtia opinnäytetyön saavutettuja ja saavuttamattomia tavoitteita ja syitä niiden takana sekä kokonaisuudessa opinnäytetyön prosessia ja sen aikana ilmenneitä muuttujia. Opinnäytetyöhön sisältyy myös palautteen kerääminen kohderyhmältä ja toimeksiantajalta. Palautteen keräämisessä tulee ottaa huomioon toteutetun projektin onnistuminen kohderyhmän näkökulmasta, sen käytettävyydestä ja toimivuudesta kokonaisuutena. Palautteen vastaanottaminen on myös osa opiskelijan omaa ammattitaidon ja asiantuntijuuden kehittymistä ja vahvistaa opiskelijan palautteenanto- ja vastaanottotaitoja. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154-157; Kostamo ym. 2022, 71.)

Keräsimme menetelmästä palautetta juhlapäivän vieton jälkeen lapsilta. Palaute kerättiin Webropol-kyselyn avulla, jonka koosteen kehittämispäällikkö toimitti meille. Vastauksia saimme yksiköstä yhdeltä lapselta. Kysymykseen kokemuksesta juhlapäivän suunnittelusta vastaukseksi tuli ”ihan jees”. Parhaaksi muistoksi juhlapäivän suunnittelun ajalta vastattiin hyvä ruoka. Kysymykseen lapsen oman osallisuuden näkymisestä ei vastaaja osannut vastata, sillä ei ollut kaikissa toiminnoissa mukana. Viikkoteemojen sisällöt vastaaja koki ”ihan kiivoiksi”, mutta viikkoteemojen vaikutuksesta tietoisuuteen itse juhlapäivästä ei vastaaja osannut sanoa. Miten muuttaisit viikkoteemojen sisältöjä? -kysymykseen vastattiin, että lasten pitäisi saada vaikuttaa enemmän kokonaisuuteen.

Yksikön ohjaajat antoivat palautetta Webropol-kyselyn avulla. Vastauksia saimme yhteensä viideltä ohjaajalta. Menetelmän hyödyllisyydestä kysyttäessä vastattiin, että se auttoi viritäytymään Care Dayhin pidemmän aikaa kuin aikaisemmin. Menetelmän ansiosta aiheita käsiteltiin lasten kanssa. Menetelmän kerrottiin olevan hyvä kokonaisuus teeman ympärille, mutta vaatii vielä työstöä, että menetelmä tulee tehokkaaseen käyttöön yksikössä. Yksi vastaajista kertoi olleensa töissä huonosti suunnittelun aikaan, mutta oli ymmärtänyt, että lapset kokivat menetelmän hyväksi. Yksi vastaajista vastasi hyödyllisyyttä koskeneeseen kysymykseen ”erittäin hyvä”.

Materiaalin jatkokehittämiseksi yksi vastaaja ehdotti pientä opetustuokiota menetelmän käyttöön ja toinen vastaaja valmistelisi viikoittaiset tapaamiset paremmin menetelmän pohjalta

ja samalla motivoisi lapsia. Ammatillisesta näkökulmasta katsottuna menetelmä vaikutti olevan hyvä, sopiva ja asiallinen. Vastaajien mukaan menetelmä antoi ideoita ja vähäiselläkin perehtymisellä saatiin hyvä juhla aikaiseksi. Vastaajat myös toivat esiin, että menetelmän aiheet olivat hyviä ja sellaisia, joita ei normaalisti arjessa tule käytyä läpi. Yhden vastaajan mielestä menetelmässä oli hyviä ideoita ja kattavasti esimerkkejä toiminnasta. Menetelmä koettiin ajankohtaiseksi ja sopivan hyvin ystävänpäivänkin läheisyyteen. Yhden vastaajan mielestä tehtävistä osa oli jo melko käytettyjä ja ennestään tuttuja, mutta pääosin todettiin teemojen olevan aina ajankohtaisia. Menetelmän innovatiivisuudesta ja sen ammatillisuuden kehittämisestä todettiin, että teemat ovat tärkeitä ja niihin hyvä aina palata. Teemojen ollessa tuttuja on niitä hyvä käydä läpi juhlapäivän tiimoilta. Yksi vastaajista ei käyttänyt menetelmää henkilökohtaisesti, eikä siksi osannut vastata kysymykseen. Lopuksi yksi vastaajista antoi palautetta, että “tällaiset ovat kivoja, että muut tekevät ja keksivät juttuja, jolloin itse voi vain osallistua ja toteuttaa”. Pelastakaa Lapset ry:n kehittämispäällikkö kuvasi menetelmäämme käyttökelpoiseksi ja lopputulosta erinomaiseksi. Menetelmä oli vastannut organisaation toiveeseen.

10 Lopullinen versio menetelmästä

Menetelmän lopullinen versio koostettiin sijaishuoltoyksikön lapsilta ja ohjaajilta saatua palautetta hyödyntäen. Palautetta tuli niukasti ja suurempia kehitysehdotuksia menetelmän jatkotyöstämiseen ei tullut. Menetelmä ei siis juurikaan muuttunut toisesta kokeiluversiosta. Menetelmän lopulliseen versioon lisäsimme maininnan siitä, että menetelmää voi hyödyntää kaikenikäisten lasten kanssa. Lisäksi menetelmän liitteeksi tuli jatkuvan palautteenannon lomake (Liite 7).

Lapselta saadun palautteen perusteella pyydettiin kokonaisuuteen vaikuttamista, joten tämän voi sijaishuoltoyksiköissä huomioida ennen menetelmän käyttöönottoa. Lasten osallisuutta voi huomioida menetelmää toteutettaessa viikoittaisia teemoja ja niiden sisältöjä läpi käymällä jo ennakoon. Näin lapset voivat orientoitua tulevaan, osallistua teemaviikon ohjelmien valintaan sekä ideoida uutta sisältöä. Lapselta saadun vastauksen lisäksi lasten ääni tuli kuuluviin ohjaajilta saadun palautteen kautta. Ohjaajien palautteeseen perustuen lapset olivat kokeineet menetelmän hyväksi.

Menetelmän lopullisen version kanssa käytettäväksi loimme jatkuvan palautteenantolomakkeen (Liite 7). Sen tarkoituksena on tarjota työväline menetelmän käyttäjille menetelmän jatkuvaan kehittämistyöhön ja lasten mielipiteiden keräämiseen. Säännöllisen palautteen kerääminen tukee myös menetelmän käyttöönoton vakiintumista ja edistää lasten osallisuutta tulevaisuuden kehittämistyössä. Jatkuva palautteenantolomake on myös osa lapsikeskeisen

palvelumuotoilun prosessia, johon sisältyy toteutusvaiheessa säännöllisen palautteen keräämisen suunnittelu (Kalliomeri ym. 2023, 59).

11 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Suomessa on kaikilla tieteealoilla noudatettava yleisiä eettisiä ohjeita, joita ovat ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön kunnioitus (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen...2019, 7). Keskeisiä eettisiä periaatteita ovat sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ihmisarvo ja ihmisoikeudet. Ammatilliseen toimintaan liittyvät valinnat, keinot ja seuraukset sekä niiden käsittely ovat osa eettistä harkintaa. (Talentia, 2022.) Tieteellinen tutkimus on eettisesti luotettavaa ja hyväksyttävää vain silloin, kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön tavalla. Tutkimuksessa on noudatettava rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta niin tutkimustyössä kuin tulosten tallentamisessa ja esittämisessäkin. (Hyvä tieteellinen käytäntö... 2012, 6.)

Tutkimuksen kohdistuessa ihmiseen on sen peruslähtökohtana tutkittavien henkilöiden luottamus tutkijoihin. Tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia on kunnioitettava ja huomioitava, että tutkimustilanteet voivat aiheuttaa ihmisissä eri reaktioita. On tärkeää, että tutkija perehtyy riittävästi tutkittavaan asiaan, jolloin vältytään aiheuttamasta tarpeetonta haittaa tutkittaville. On huomioitava, että tutkittavan osallistuessa tutkimukseen on hänellä oikeus kieltäytyä osallistumasta ja mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa koska vaan. Osallistujan on saatava tietoa tutkimuksen sisällöstä ja sen käytännön toteuttamisesta sekä henkilötietojen käsittelystä. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen... 2019, 8-9.)

Opinnäytetyön kyselylomake suunnattiin alaikäisille nuorille, jolloin oli huomioitava erityisesti alaikäisiä koskevat eettiset periaatteet. Alaikäiselle on annettava tietoa niin, että hän pystyy sen ymmärtämään. Alle 15-vuotiaan lapsen osallistumisesta päättää huoltaja, kun taas 15 vuotta täyttänyt voi osallistua omalla suostumuksellaan, jolloin on kuitenkin tarvittaessa informoitava myös huoltajia tutkimusasetelman niin salliessa. Alaikäinen antaa ensisijaisesti itse suostumuksensa vanhempien hyväksynnästä huolimatta. Jos tutkija havaitsee, että osallistuminen ei ole alaikäisen edun mukaista, on hänen keskeytettävä osallistuminen. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen... 2019, 9-10.)

Opinnäytetyön kaikissa vaiheissa noudatettiin erityistä rehellisyyttä ja huolellisuutta hyvien tieteellisten käytäntöjen edellyttämällä tavalla. Opinnäytetyön aiheeseen perehdyttiin huolellisesti ja ennen tutkimuksen aloittamista haettiin tutkimuslupa opinnäytetyön aloittamiseksi. Opinnäytetyössä huomioitiin myös se, että kohderyhmämme koostui alaikäisistä henkilöistä. Alle 15-vuotiaan nuoren ollessa kyseessä kysyimme osallistumislupaa huoltajilta (**ks. Liite 2**), sillä yli 15-vuotiaiden lasten vanhemmille tulee kertoa kyselyyn osallistumisesta.

Osallistumisluvan yhteyteen sisältyi tutkimuksesta kertova saatekirje, jossa kerrottiin tutkitavasta aiheesta ja sen tarkoituksesta, kehittämistyön prosessista ja siihen sisältyvistä haastatteluista, opinnäytetyön tietosuojakäytänteistä sekä vastausaika. Kyselyyn osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja se tuotiin ilmi ensimmäisen kyselyn saatekirjeessä. Osallistumislupien jakamisesta, vastaanottamisesta ja säilyttämisestä vastasi sijaishuollon yksikkö.

Tietosuojalla tarkoitetaan yksityisyyden kunnioittamista ja suojelemista ja tutkijoiden velvollisuus on noudattaa tietosuojalainsäädäntöä. Huolellisuusvelvoite laissa tarkoittaa sitä, että tutkittavien yksityisyydensuojaa ei loukata. Suojaamisvelvoite edellyttää henkilötietojen suojaamista asiattomilta. (Kuula 2011, 64.) Tietosuojan osalta opinnäytetyö toteutettiin tiiviissä yhteistyössä sijaishuoltoyksikön ja työelämän yhteistyökumppanin kanssa. Opinnäytetyöhön sisältyvät kyselylomakkeet toteutettiin tietoturvallisen Webpropol -työkalun avulla niin että, vastanneiden anonymiteetti säilyi koko prosessin aikana. Lisäksi vapaamuotoinen palautteenanto toteutettiin sijaishuoltoyksikön kanssa yhteistyössä niin, että sijaishuoltoyksikkö keräsi koosteen palautteenannosta opinnäytetyön tekijöille. Kyselyiden tulokset säilytettiin salasuojalla lukituilla tietokoneilla ja kaikki materiaali poistettiin heti opinnäytetyön valmistuttua.

Tieteellisen tutkimuksen tulisi tuottaa luotettavaa tietoa ja tutkimuksen luotettavuuden arviointi onkin välttämätöntä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan yleisillä luotettavuuskriteereillä tai sitten eri menetelmiin liittyvillä luotettavuuskriteereillä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkkaillaan prosessin kaikissa vaiheissa. Aineiston keruussa tulee kiinnittää huomiota aineistokeruumenetelmiin, osallistujien valintaan ja teemoihin sekä kysymysten laatuun. Luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden kriteereillä. (Kylmä & Juvakka 2014, 127,130-131.)

Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja tulosten uskottavuutta ja se tulee myös osoittaa tutkimuksessa. Uskottavuutta voidaan vahvistaa käymällä tuloksia läpi osallistujien kanssa tai sitten prosessista voi keskustella samaa asiaa tutkivien kanssa. Kun tutkija on tutkittavan aiheen kanssa riittävän kauan tekemisissä, lisää se myös uskottavuutta. Vahvistettavuus on tutkimusprosessin kirjaamista tavalla, että toinen tutkija voisi halutessaan pääosin seurata prosessin kulkua. Tämä saattaa olla myös ongelmallista, koska välttämättä kaksi eri tutkijaa eivät päädy samoihin johtopäätöksiin ja tuloksiin, vaikka aineisto olisi sama. Laadullisessa tutkimuksessa hyväksytäänkin, että on monia eri todellisuuksia. (Kylmä & Juvakka 2014,128-129.)

Reflektiivisyys on tutkijan tietoisuutta omista lähtökohdistaan. Tutkijan on tunnistettava ja kuvattava omat lähtökohtansa tekijänä ja arvioitava oma vaikutuksensa tutkimusprosessiin. Siirrettävyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tulokset ovat siirrettävissä samankaltaisiin tilanteisiin. Tutkijan on kuvailtava riittävästi tutkimukseen osallistujia ja heidän ympäristöään, jolloin lukijalla on mahdollisuus arvioida tulosten siirrettävyyttä. (Kylmä & Juvakka 2014,129.)

Opinnäytetyön uskottavuus huomioitiin opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa. Lapsikeskeisen palvelumuotoilun mukaisesti lapset ja yksikön ohjaajat olivat osallisina projektissa alusta lähtien ja prosessin etenemisestä kerrottiin osallistujille. Reflektiivisyyden osalta yhteistyössä huomioitiin, että opinnäytetyöntekijöillä ei ole henkilökohtaisia tai ammatillisia sidoksia sijaishuoltoyksiköihin, joissa yhteistyö toteutettiin. Lisäksi arvioimme omaa vaikutustamme prosessiin alusta lähtien. Koko opinnäytetyöprosessin aikana kaikki aineisto kerättiin luotettavista ja varmistetuista lähteistä ja kerättyä aineistoa tarkasteltiin säännöllisesti. Erityistä huomiota kiinnitettiin esitettyihin kysymyksiin ja niiden laatuun. Siirrettävyyden ja vahvistettavuuden osalta opinnäytetyö annettiin luettavaksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille lukijan näkökulman saamiseksi ennen sen julkaisua.

12 Pohdinta

Kehittämistyö sisältää myös pohdintaosuuden, jossa työn toteuttajat pohtivat omaa ammatillista kasvuaan opinnäytetyön aikana. Pohdintaosuuteen sisältyy myös kehittämistyön jatko toimeksiannon päättymisen jälkeen ja millä tavoin tehtyä työtä voisi jatkokehittää tulevaisuudessa. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 160-161.)

Opinnäytetyöprosessi kesti kokonaisuudessaan vuoden. Suunnittelimme kokonaisuutta huolella tiiviin yhteydenpidon avulla ja vaihdoinmekin ajatuksia keskenämme lähes päivittäin usean kuukauden ajan. Pohdimme, että jo opinnäytetyötä alustavasti miettiessämme meillä oli jokaisella hyvin samansuuntaiset ajatukset aiheen ja tavoitteiden suhteen. Ajatusten samankaltaisuus tuki työskentelyämme koko opinnäytetyöprosessin ajan ja huomioimme koko prosessin ajan kaikkien tekijöiden mielipiteet. Yhdessä pohtimalla saimme asioita ratkottua ja päädyimme kaikkia miellyttävään lopputulokseen.

Lastensuojelu ja lastensuojelun sijaishuolto olivat meille kaikille jo ennestään tuttuja niin harjoittelujen kuin työkokemusten myötä. Lastensuojelulla on vielä tänäkin päivänä ajoittain negatiivinen kaiku ja halusimme omalta osaltamme olla vaikuttamassa tähän ja tuomassa lastensuojelun kentälle läpinäkyvyyttä ja positiivisuutta. Meille oli tärkeää tuoda esiin etenkin sijoitettujen lasten asemaa, oikeuksia ja vahvistaa sijaishuollossa olevien lasten elämänmyönteisyyttä. Koimme tärkeäksi, että opinnäytetyömme olisi nimenomaan kehittämistyö, joka olisi tarpeellinen ja tulisi käyttöön.

12.1 Ammatillinen kehittyminen

Kehittämistyön menetelmäosuus sisälsi useita erilaisia tutkimuksellisia menetelmiä, joilla opinnäytetyö toteutettiin ja valittujen menetelmien lisäksi palvelumuotoilu kulki opinnäytetyöprosessissa viime hetkille saakka. Kuitenkin lopulta palvelumuotoilun ja lapsikeskeisen palvelumuotoilun yhdistäminen opinnäytetyöprosessiin osoittautui haastavaksi ja lukijan kannalta

monimutkaiseksi, joten koimme selvemmäksi jatkaa vain lapsikeskeisen palvelumuotoilun parissa. Eri menetelmien hyödyntäminen osana kehittämistyötä oli kokonaisuudessa opettavaista ja opimme paljon eri menetelmien sisällöllisistä eroista. Kehittämistyön prosessin aikana kuitenkin eri tutkimusmenetelmien sisältöjen jäsentäminen oli haastavaa ja aiheutti ajoittaisia haasteita.

Tiimimme vahvuudeksi tunnistamme kunnianhimoisen työskentelyotteen ja yhteistyötaidot. Tiimimme kunnianhimo toi myös ajoittain haastetta opinnäytetyön tekemiseen. Se näkyi muun muassa opinnäytetyön viimeistelyssä, jatkuvana muokkaamisena ja opinnäytetyön aiheen rajaamisena, johon käytimme paljon aikaa. Alkuperäisenä suunnitelmana oli haastatella lasten ja yksikön ohjaajien lisäksi myös lasten perheitä. Oivalsimme kuitenkin opinnäytetyön alussa, että suunnitelmamme ovat liian laajoja suhteessa opinnäytetyöprosessin kokonaisuuteen. Teimme aiheen rajausta ja muutimme tutkimukseen sisältyviä tiedonkeruumenetelmiä. Samanlaista rajaamista tehtiin myös opinnäytetyön teoreettisessa osiossa ja tuotetussa menetelmässä koko prosessin ajan.

Opinnäytetyö vahvisti myös projektityöskentelytaitoja, sillä opinnäytetyön aikana olimme tiiviisti yhteydessä eri lastensuojelun yhteistyötahoihin, ohjaavaan opettajaan ja työskentelimme pitkäjänteisesti projektin parissa. Suunnittelemamme haastattelut yksikössä eivät toteutuneet meistä riippumattomista syistä ja se aiheutti hetkellisesti pysähtymistä ja uudelleenjärjestelyitä kokonaisuuden toteutuksen suhteen mutta melko nopeasti mukautimme suunnitelmaa ja toimimme tilanteen vaatimalla tavalla. Yhteistyötä päädyimme jatkamaan lopulta yhden yksikön kanssa, jossa oltiin innokkaita suunnittelemaan sekä toteuttamaan luomaamme menetelmää. Tilanne siis muuttui lähtötilanteestamme ja ennakkosuunnittelmitamme hyvinkin paljon, mutta koemme mukautuneemme muuttuneisiin tilanteisiin hyvin ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen.

Pohdimme syitä alhaiselle vastausprosentille lasten osalta sekä tähän vaikuttamisen mahdollisuuksia omalta osaltamme. Mahdollinen syy lasten vähäiselle osallistumiselle saattoi olla etäinen roolimme suhteessa yksikön lapsiin, sillä kysely toteutettiin sähköisenä. Mietimme, olisimmeko paikan päällä toteutettavien haastatteluiden onnistuttua saaneet enemmän vastauksia. Päätimme tehdä nopealla aikataululla videon, jonka toivoimme aktivoivan nuoria vastaamaan kyselyyn. Palautteenannon vähäisten vastauksien osalta jäimme myös pohtimaan, olivatko avoimet kysymykset lapsille hankalia vastata ja olisiko monivalintakysymykset tuoneet enemmän vastauksia. Saamamme vastaukset olivat kuitenkin arvokkaita ja hyödynsimme palautteita menetelmän kehittämisessä.

12.2 Aiheen ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkitys

Opinnäytetyön aihe osoittautui ajankohtaiseksi, sillä Care Dayta on juhlittu Suomessa vasta kaksi vuotta ja juhlinta on ollut vaihtelevaa. Care Dayn ollessa uusi tapahtuma on

luonnollista, että se on vielä tuntematon useiden alan ammattilaistenkin keskuudessa. Samanlaisia havaintoja teimme myös itse opinnäytetyöprosessin aikana. Nämä havainnot vahvistivat myös opinnäytetyön tavoitteita ja tarkoitusta, jonka mukaan tietoisuutta Care Daysta tulee lisätä. Yhteiskunnallisesti sijaishuollon juhlapäivä tulisi vakiinnuttaa ja olla kaikkien tiedostama juhla, jolloin sijaishuollossa olevat lapset ja heidän läheisensä tulisivat näkyväksi. Lisäksi sijaishuollon juhlan tarkoitus ja tavoitteet tukevat sijaishuoltoon liittyvien epäkohtien edistämistä ja yksilötasolla tukee nuorten asemaa.

Opinnäytetyön aikana havaitsimme myös muutoksia useilla Care Dayhin liittyvillä sivustoilla. Huomasimme, että juhlapäivän alkuperäinen ja kansainvälinen careday.org -sivu oli poistunut käytöstä. Careday.org -sivun kautta saimme opinnäytetyömme alkuvaiheessa paljon tietoa Care Daysta, joten sillä oli suuri merkitys opinnäytetyössämme. Pohdimme sivun poistumisen syitä ja merkitystä, olihan Care Dayn juhlinta juuri ajankohtaista. Samanlaisiin muutoksiin törmäsimme myös Pesäpuun sivuilla oleva Care Dayn juhlimisen ideapankkiin, joka oli laajentunut huomattavasti verrattuna aiempaan. Sivuilta löytyi nyt runsaasti erilaisia ehdotuksia juhlapäivän viettoon kuin aikaisemmin.

Näkyvyyttä kehittämistyönä tuotettu menetelmä sai sosiaalisen median alustan Instagramin kautta, jossa Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksikkö jakoi tunnelmiaan menetelmän käyttämisestä. Lisäksi menetelmä ja sen tunnelmia mainittiin myös Pelastakaa Lapset ry:n uutiskirjeessä, joka lähetetään uutiskirjeen tilaajille ja lastensuojelun toimijoille.

12.3 Menetelmän jatkokehittäminen

Kehittämistyön tuloksena syntynyt menetelmä on suunniteltu toistettavissa olevaksi ja se on tarvittaessa helposti muokattavissa. Erilaisia tehtäviä ja teemoihin sopivia tekemisiä sijaishuoltoyksiköt voivat halutessaan muokata ja muuttaa itselleen sopiviksi. Erilaisia luovia menetelmiä on runsaasti ja yksiköt voivat tarvittaessa ottaa niitä laajemminkin käyttöön. Menetelmän jatkokehittämiseen on paljon mahdollisuuksia, koska teemaviikot ovat löyhästi suunniteltuja ja niihin on mahdollista lisätä paljon uutta. Menetelmän käyttäminen ei ole sidottu budjettiin ja sen voi toteuttaa monella tapaa. Toimitimme opinnäytetyöprosessin tuotoksena syntyneen menetelmän Pelastakaa lapset ry:lle ja se on organisaation hyödynnettävissä Care Dayn suunnittelussa.

Pyysimme palautetta menetelmästä ja vastauksia saimme yhdeltä sijaishuollon yksiköltä. Jatkotyöstämisen kannalta olisi tärkeää saada palautetta laajemmalla otannalla, jotta menetelmästä tulisi mahdollisimman monelle lapselle ja sijaishuoltoyksikölle sopiva. Osana menetelmän jatkokehitystä luotiin myös jatkuva palautelomake, jonka tarkoituksena on edistää menetelmän jatkuvaa kehittymistä. Menetelmän on mahdollista muokkautua lapsikeskeisen palvelumuotoilun mukaisesti, kun lapsilta kerätään palautetta vuosittain. Menetelmä sopii

kaikenikäisille sijaishuollossa oleville lapsille ja se on muokattavissa myös lasten ikätaso huomioiden.

Menetelmää on mahdollista hyödyntää myös esimerkiksi Lasten oikeuksien päivän sekä viikon juhlimisessa. Luomamme menetelmän sisältämiä luovia ja toiminnallisia menetelmiä voi hyödyntää myös irrallisina kokonaisuuksina. Menetelmä sopii myös perhekotien tai sijaisperheiden käyttöön vahvistamaan sijoitettujen lasten asemaa. Menetelmän laajentaminen ja päivittäminen on myös mahdollista ja sitä voi jakaa myös muiden sijaishuoltoyksiköiden käyttöön. Care Dayn ollessa kansainvälinen juhlapäivä, voisi menetelmän kääntää englanninkieliseksi ja jakaa yhteisesti muidenkin päivää juhlivien maiden saataville.

Lähteet

Painetut

Ahonen, T. 2019. Palvelumuotoilu sotessa. 3. painos. Leppävesi: Rihto.

Araneva, M. 2016. Lapsen yhteydenpito-oikeus ja perheen jälleenyhdistämisen tavoite. Teoksessa Hakalehto, S. & Toivonen, V. (toim.) Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Helsinki: Kaupakamari, 192-197.

Bardy, M. & Heino, T. 2013. 4. painos. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: paniikista toivoon ja näköalat auki. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 13-42.

Kallio, K., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (toim.) Teoksessa Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 69-87.

Kalliomeri, R., Mettinen, K., Ohlsson, A-M, Soini, S. & Tulensalo, H. 2023. Lapsikeskeinen palvelumuotoilu. Somero: Suomen Uusiokuori.

Karkkulainen, M., Ala-Vannesluoma, T., Airaksinen, R., Varonen, H., Kastu, R. & Sipi, S. 2019. Toimii! Hoitajan opas toiminnallisiin menetelmiin. 2.painos. Helsinki: Edita.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi- Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2014. Laadullinen terveystutkimus. Porvoo: Bookwell.

Liukkonen, R. 2010. Joskus joutsenet näyttävät kurjilta - Luovat ja toiminnalliset menetelmät lastensuojelutyössä. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Tampere: Juvenes Print, 114-125.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa- Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.

Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaaressa. Helsinki: Duodecim.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Talentum.

Pietikäinen, A. 2021. Joustava mieli ja hyvän itsetunnon ABC. Helsinki: Duodecim.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2020. Ammattina sosionomi. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Viinikka, A. 2014. Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Aapola-Kari, S. & Wrede-Jäntti, M. 2016. Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja-Nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometria 2016. Valtion nuorisoneuvoston verkkojulkaisu nro 56. Helsinki: Grano, 159-175. Viitattu 18.2.2022.

https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

Aivoliitto 2023. Ihmissuhteet ilona ja tukena. Viitattu 20.2.2023.

<https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/artikkelit/ihmissuhteet-ilona-ja-tukena/#8cd5045f>

Alasuutari, P. 2012. Laadullinen tutkimus 2.0. E-kirja. Tampere: Vastapaino.

Ensi- ja turvakotien liitto 2022. Materiaalia lasten kanssa työskentelyyn. Viitattu 30.1.2023. https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/materiaalit/materiaalia_lasten_kanssa_tyoskentelyyn/#aarrekartta

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. E-Kirja. Tampere: Vastapaino.

Haapakoski, K. & Åkerblad, L. 2020. Realistinen optimismi ja toiveikkuus: ammatillisen koulutuksen osapuolten näköalat suomalaiseen työelämään. Työelämän tutkimus - Arbetslivsforskning 18 (3), 197-211. Viitattu 17.2.2023. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/97973/55981>

Heino, T., Hyry, S., Ikäheimo, S., Kuronen, M. & Rajala, R. 2016. Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset. HuosTa-hankkeen (2014-2015) päätulokset. THL raportti 3/16. Tampere: Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino. Viitattu 12.1.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-Kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Hirvonen J, 2015. Avauksia sosiaaliohjauksen menetelmällisyyteen. Teoksessa Hirvonen, J., Niiranen-Linkama, P. & Saksio, M. (toim.) Sosionomit asiakastyön kentillä. Mikkelin Ammattikorkeakoulu vapaamuotoisia julkaisuja. Tampere: Tammerprint, 13-31. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97130/URNISBN9789515885111.pdf?sequence=1>

Hotulainen R., Lappalainen, K. & Sointu E. 2014. Lasten ja nuorten vahuuksien tunnistaminen. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 12.12.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 20.7.2022. [Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa \(tenk.fi\)](https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmiseen_kohdistuvan_tutkimuksen_eettiset_periaatteet_ja_ihmistieteiden_eettinen_ennakoarviointi_Suomessa_(tenk.fi))

Ikonen, R., Eriksson, P. & Heino, T. 2020. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Kouluterveyskyselyn tuloksia. THL-Työpaperi 35/2020. Viitattu 1.2.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140595/URN_ISBN_978-952-343-570-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Innokylä 2022. Verkostokartta. Viitattu 29.11.2022. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/verkokartta>

Kallinen, K. 2017. Verkostokartta ja päiväkirja lastensuojelun työvälineenä. Talentia-lehti. Viitattu 29.11.2022. <https://www.talentia-lehti.fi/verkokartta-ja-paivakirja-lastensuojelun-tyovalineina/>

Kaskia, N. 2011. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. Ylitalo, P. (toim.) Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. 1. painos. Kuntaliitto & Varsinais-Suomen

lastensuojelukuntayhtymä. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 33-38. Viitattu 22.2.2023.

https://vslk.fi/uploads/files/519352_Roolikartta_verkkojulkaisu.pdf

Kettunen, J., Kärki, A., Näreaho, S. & Päällysaho, S. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 26.2.2023.

<https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Kuntalaki 410/2015. Viitattu 10.1.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410#P26>

KvaliMOTV 2023a. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 20.2.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

KvaliMOTV 2023b. Analyysin äärellä. Viitattu 20.2.2023.

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html

Laakso, A. 2022. Näin Suomi syö yhdessä. Artikkel. Valio. Viitattu 29.1.2023.

<https://www.valio.fi/yhdessapoydassa/nain-suomi-syo-yhdessa/>

Laki Hyvinvointialueesta 611/2021. Viitattu 10.1.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210611#P32>

Lapsen oikeudet 2023. Sopimus kokonaisuudessaan. Viitattu 17.1.2023.

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/#31-artikla>

Larmo, A. Mentalisaatio - Kyky pitää mieli mielessä. Duocemin lääketieteellinen aikakauskirja 2010. Viitattu 11.8.2022.

<https://www.duodecimlehti.fi/duo98674#s2>

Lastensuojelun käsikirja 2020a. Care Day- Sijaishuollon juhlapäivä. THL. Viitattu 17.1.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/-/care-day-sijaishuollon-juhlapaiva>

Lastensuojelun käsikirja 2022a. Lastensuojeluilmoitus- ja lastensuojeluasian vireilletulo. THL. Viitattu 17.2.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo#lastensuojeluasian%20vireilletulo>

Lastensuojelun käsikirja 2022b. Lapsen osallisuus. THL. Viitattu 3.8.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Lastensuojelun käsikirja 2022c. Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. THL. Viitattu 17.12.2022.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteistyö-vanhempien-kanssa>

Lastensuojelun käsikirja 2022d. Lapsen osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. THL. Viitattu 11.1.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/perustietoa-lastensuojelusta/lapsen-osallisuus-ja-vaikuttamismahdollisuudet>

Lastensuojelun käsikirja 2023a. Mitä on lastensuojelu? THL. Viitattu 1.3.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Lastensuojelun käsikirja 2023b. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 17.2.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Lastensuojelun käsikirja 2023c. Lastensuojelulaitokset. THL. Viitattu 12.2.2023.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 16.12.2022.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Legislation 2023. Children and Young People (Scotland) Act 2014. Viitattu 18.2.2023.

<https://www.legislation.gov.uk/asp/2014/8/contents/enacted>

Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). THL. Viitattu 28.11.2022. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600

Mentalisaatio ry. 2022. Mitä on mentalisaatio? Viitattu 8.8.2022. <https://www.mentalisaatio-yhdistys.fi/mita-on-mentalisaatio/>

MLL 2017a. Lapsen ja vanhemman kiintymyssuhde. Viitattu 5.3.2022.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/lapsen-ja-vanhemman-kiintymyssuhde/>

MLL 2017b. Nuori on yksinäinen. Viitattu 5.12.2022.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/nuori-on-yksinainen/>

Myllyniemi, S. 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometria 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisu 88. Helsinki: Yliopistopaino, 101-102. Viitattu 18.2.2022.
<https://tietoaanurista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuorisobarometri2008.pdf>

MIELI Suomen mielenterveys ry. 2022. Tutustu itseesi. Viitattu 12.8.2022.
<https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/itsetuntemus-ja-itsetunto/tutustu-itseesi/>

Nivala, E. & Rynnänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 10.1.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#P24>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen. Viitattu 1.2.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80110/okm19.pdf>

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Kansallinen syntymäkohortti 1987- tutkimusaineiston valossa. THL raportti 52/2012. Viitattu 15.2.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf

Pelastakaa Lapset ry 2022a. Save the Children International. Viitattu 21.6.2022.
<https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/save-the-children-international/>

Pelastakaa Lapset ry 2022b. Järjestö syntyy orpolapsien avuksi. Viitattu 21.6.2022.
<https://historiikki.pelastakaalapset.fi/jarjesto-syntyy-orpolapsien-avuksi/>

Pelastakaa Lapset ry 2022c. Järjestö tällä hetkellä. Viitattu 21.6.2022.
<https://historiikki.pelastakaalapset.fi/jarjesto-talla-hetkella/>

Pelastakaa Lapset ry 2022d. Lapsen oikeudet. Viitattu 21.6.2022. <https://www.pelastakaalapset.fi/lapsen-oikeudet/>

Pelastakaa Lapset ry 2022e. Sijaishuollon yksiköt. Viitattu 21.6.2022. <https://www.pelastakaalapset.fi/lastensuojelupalvelut/sijaishuollon-yksikot/>

Perhehoitolaki 263/2015. Viitattu 8.3.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263>

Perustuslaki 731/1999. Viitattu 10.1.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P6>

Pesäpuu ry 2022. Care Day. Viitattu 20.7.2022.

<https://pesapuu.fi/careday/>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus, luku 4.

Pölkki, P., Hämäläinen J. & Vornanen R. 2018. Nuorten tulevaisuusorientaation tukeminen epävarmuuksien aikana. Teoksessa Lammintakanen J. & Laulainen S. (toim.) Kohti vaikuttavaa päätöksentekoa ja johtamista hyvinvointipalveluissa. General series No 24. Kuopio: Publications of the University of Eastern Finland, 161-187. Viitattu 18.2.2022.

https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/20126/urn_isbn_978-952-61-2906-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Räsänen, A. 2015. Sitä että mitä tunnet itse itsestäsi. Nuorten tulkintoja itsetunnosta ja sen tukemisen keinoista. Pro gradu- tutkielma. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 3.12.2022

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61978/R%E4s%E4nen.Aino.pdf;jsessionid=8E7EED8A9E00422E125A9B6B012FAEA3?sequence=2>

Service Design Network 2023. What is Service Design? Viitattu 5.2.2023.

<https://www.service-design-network.org/about-service-design>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 12.12.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Lastensuojelu. Viitattu 10.1.2023. <https://stm.fi/lastensuojelu>

SOS-lapsikylä 2022. Sijaishuolto elämänpolulla -Sijaishuoltoaika. Yksilöllinen sijaishuoltoaika. Viitattu 14.8.2022.

<https://www.sos-lapsikyla.fi/sijaishuolto-elamanpolulla/sijaishuoltoaika/>

Suomen YK-liitto 2022. Lasten oikeudet. Viitattu 10.8.2022.

<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/lasten-oikeudet>

Talentia 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Viitattu 30.1.2023

<https://talentia.lukusali.fi/#/reader/a6cd4fa0-38d8-11ed-90c9-00155d64030a>

Terveyskirjasto 2023. Luontevahvuudet. Viitattu 11.1.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01323/luontevahvuudet>

THL 2021. Pelillisyyden hyödyntäminen sosiaalityössä. Viitattu 30.1.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asetussa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/pelillisyyden-hyodyntaminen-sosiaalityossa>

THL 2022a. Lastensuojelu 2021. Huostaanottojen määrä väheni vuonna 2021. Tilastoraportti 22/2022. Viitattu 3.8.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

THL 2022b. Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. Viitattu 30.1.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asetussa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luovat-menetelmat-vahvistavat-osallisuutta>

Tietoarkisto 2023. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 2.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>

Valtioneuvosto 2019:7. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Valtion nuorisoneuvosto 2016. Nuorisobarometria. Viitattu 18.2.2022. <https://tietoanurista.fi/nuorisobarometri/>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. E-kirja. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. E-kirja. Helsinki: PS-kustannus.

Voimauttava valokuvaus 2023. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Viitattu 30.1.2023. <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>

Webropol 2023. Pohjoismaiden käytetyin kyselytyökalu. Luo kysely minuuteissa. Anna monipuolisuuden ja mahdollisuuksien yllättää. Viitattu 11.2.2023. <https://webropol.fi/kysely-ja-raportointityokalu/luo-kyselyita/>

Kuviot

Kuvio 1: Lasten ja nuorten osallisuus laeissa	15
Kuvio 2: Lapsikeskeinen palvelumuotoilu (Kalliomeri ym. 2023, 8).	23
Kuvio 3: Menetelmän kehittämisen vaiheet (Saajasto, Talvitie, Tuomela 2023; mukailleen Kalliomeri ym. 2023, 12)	28
Kuvio 4: Lapsille suunnatun Webropol-kyselyn vastauksia mielenkiinnon kohteista.	32

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	60
Liite 2: Saatekirje haastateltaville.....	62
Liite 3: Haastattelukysymykset nuorille	63
Liite 4: Haastattelu kysymykset henkilökunnalle	64
Liite 5: Palautteenantolomake nuorille	65
Liite 6: Palautteenantolomake ohjaajille	66
Liite 7: Jatkuva palauteantolomake	67

Tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, ATK:lla käsiteltävän aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasana yms.) Haastattelumateriaalit säilytetään salasanalla lukituilla tietokoneilla ja kaikki materiaali poistetaan heti opinnäytetyön valmistuttua.		
Tunnistiedot EI kerätä	☐ tunnistiedot säilytetään ja analysoidaan	
Perustelut tunnistetietojen säilyttämiselle -		
Tutkimusrekisterin hävittäminen ☐ kaikki tunnistetiedot hävitetään		
Tutkimusrekisterin arkistointi x ilman tunnistetietoja tunnistetiedoin arkistolain mukaisesti tarkoitettuna viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti tunnistetiedoin kansallisarkiston luvalla ☐ ☐		
Arvioitu Pelastakaa Lapset ry:n työpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle Materiaalikulut sekä kyselyiden ja haastatteluiden yhteydessä tarjottavat muistamiset nuorille		
Sitoumukset Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta sekä saman lain 15 §:ssä säädettyä vaihtoehtoisuutta ja hyväksikäyttökieltoa niiden tietojen osalta, jotka olen saanut tehden tutkimusta Pelastakaa Lapset ry:ssä. Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pelastakaa Lapset ry:n keskuustoimiston kirjastoon.		
Allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja koskeville henkilöille		
paikka ja pvm 3.9.2022	allekirjoitus ja nimenselvitys Minna Saajasto	henkilötunnus [redacted]
paikka ja pvm 3.9.2022	allekirjoitus ja nimenselvitys Miija Talvitie	henkilötunnus [redacted]
paikka ja pvm 3.9.2022	allekirjoitus ja nimenselvitys Tia Tuomela	henkilötunnus [redacted]
paikka ja pvm 3.9.2022	hakijan allekirjoitus ja nimenselvitys Minna Saajasto / Miija Talvitie / Tia Tuomela	
Päätös ☒ tutkimuslupa hyväksytty ☐ tutkimuslupa hylätty Mahdolliset lisäehdot:		
Yhteyshenkilö Pelastakaa Lapset ry:ssä Tove Lönnqvist, [redacted]		
paikka ja pvm Helsinki 6.9.2022	päättäjien allekirjoitukset ja nimenselvennykset Kivisilta, pääsihteerin Hanna [signature] Riitta Hyytinen, johtaja Markkula [signature]	
Jakelu ☐ hakijalle ☐ Pelastakaa Lapset ry:n yhteyshenkilöille		
Liitteet		

Liite 2: Saatekirje haastateltaville

Hei! Olemme sosionomiopiskelijoita Laurean ammattikorkeakoulusta. Teemme kehittämispohjaista opinnäytetyötä yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda menetelmä sijaishuollon juhlapäivän suunnitteluun. Sijaishuollon juhlapäivä eli Care Day on kansainvälinen juhlapäivä sijoitetuille nuorille. Päivän tarkoituksena on tuoda sijoitettujen lasten ja nuorten ääni kuuluviin, nostaa esiin heidän oikeuksiaan sekä luoda keskustelua sijaishuollon ympärille. Care Dayn tavoitteiksi on nostettu muun muassa juhliminen, yhdessä tekeminen, kannustaminen ja vuorovaikutus. Haluamme opinnäytetyössämme korostaa ajatusta, että jokainen lapsi sijaishuollossa kokee olevansa arvostettu ja rakastettu ja näkee maailman täynnä mahdollisuuksia.

Opinnäytetyömme huipentuu tammikuussa 2023 sijaishuollon juhlapäivän suunnitteluprosessiin ja lopulta itse juhlapäivään, jota nuoret pääsevät valmistelemaan yhdessä sijaishuoltoyksiköiden henkilökunnan kanssa. Haastattelemme menetelmän luomista varten sijaishuoltoyksiköissä asuvia nuoria sekä sijaishuoltoyksiköiden henkilökuntaa. Haastatteluun osallistujat ovat merkittävä osa menetelmään suunnittelua ja toteutusta, minkä vuoksi haastatteluita toteutetaan kolme kertaa syyskuun ja maaliskuun välillä projektin eri vaiheissa. Haastattelun tarkoituksena on selvittää lasten ja nuorten ennakkotietoja sijaishuollon juhlapäivästä sekä selvittää heidän mielenkiinnonkohteitaan ja mielipiteitään, joita hyödynnetään osana menetelmän suunnittelua, toteutusta ja arviointia.

Haastattelu toteutetaan anonyymien kyselylomakkeen tai digitaalisen kyselyn avulla ja vastaukseen menee noin 10-15 minuuttia. Haastatteluun osallistujista ei kerätä henkilötietoja ja vastauksia käytetään vain opinnäytetyötä varten. Alle 15-vuotiailta haastatteluun osallistujilta tarvitaan huoltajan lupa haastatteluun osallistumiseksi, mutta kaikkien haastatteluun osallistujien vanhempia informoidaan osallistumisesta ja opinnäytetyöstä. Haastattelumateriaalit säilytetään salasanoilla lukituilla tietokoneilla ja kaikki materiaali poistetaan heti opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2023 ja tämän jälkeen se julkaistaan verkkopalvelu Thesuksessa.

Kiitos osallistumisesta, arvostamme jokaista vastausta!

Minna Saajasto, Milja Talvitie & Tia Tuomela

Minna.saajasto@student.laurea.fi

Milja.talvitie@student.laurea.fi

Tia.tuomela@student.laurea.fi

Tutkimukseen suostumuslomake Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuoltoyksiköiden kanssa yhteistyössä toteutettavaan "Menetelmä sijaishuollon juhlapäivän suunnitteluun" -opinnäytetyötä varten

Annan luvan _____ osallistua haastatteluun.

Haastatteluun osallistuvan allekirjoitus: _____

Huoltajan allekirjoitus ja päivämäärä: _____

Suostumuslomake palautetaan sijaishuoltoyksikön henkilökunnalle. Suostumuslomake ei tule missään vaiheessa opinnäytetyön tekijöille haastateltavien yksityisyydensuojan takaamiseksi.

Liite 3: Kysely lapsille

Seuraavat kysymykset käsittelevät vastaajien taustatietoja sekä mielenkiinnonkohteita.

1. Minkä ikäinen olet?
2. Millaisia ovat tämän hetken mielenkiinnonkohteesi? Laita rasti ruutuun kiinnostavien aihepiirien kohdalle. Voit valita niin monta vaihtoehtoa, kuin haluat.

Pelaaminen (lautapelit, korttipelit, seurapelit)
 Liikunta
 Ruuanlaitto / leivonta
 Valokuvaaminen
 Kirjoittaminen
 Taide (esim. maalaaminen, piirtäminen)
 Musiikki
 Esittävä taide/teatteri/näytteleminen
 Joku muu, mikä?

Seuraavat kysymykset käsittelevät Care Dayta / Sijaishuollon juhlapäivää.

3. Mitä tiedät Care Daysta / Sijaishuollon juhlapäivästä?
4. Miten teillä on aiemmin juhlittu Care Dayta/Sijaishuollon juhlapäivää?
5. Miten olet aiemmin saanut osallistua Care Dayn/Sijaishuollonjuhlapäivän suunnitteluun?
6. Miten haluaisit olla osana juhlapäivän suunnittelua?
7. Jos kuvittelet unelmien Care Dayn eli sijaishuollon juhlapäivän - millainen se olisi?

Seuraavat kysymykset liittyvät nostamiimme Care Dayn / Sijaishuollon juhlapäivän arvoihin (arvostus ja omanarvontunne, lapsen ja nuoren osallisuuden vahvistaminen, tukiverkoston merkitys, tulevaisuus ja toiveikkaus)

8. Millaiset asiat saavat sinut tuntemaan olosi arvostetuksi/tärkeäksi/arvokkaaksi?
9. Millaisiin asioihin haluaisit vaikuttaa enemmän omassa arjessasi?
10. Miten tykkäät viettää aikaa sinulle tärkeän ihmisen kanssa?
11. Millaisia asioita näet tulevaisuudessasi lähivuosina?
12. Miten tykkäät viettää aikaa sinulle tärkeän ihmisen kanssa?
13. Millaisia asioita näet tulevaisuudessasi lähivuosina?

Kiitos ajastasi, arvostamme jokaista vastausta!

Liite 4: Kysely henkilökunnalle

Care Day / Sijaishuollon juhlapäivä

1. Oletko osallistunut aikaisemmin Care Dayn/Sijaishuollonjuhlapäivän juhlimiseen?
2. Jos vastasit kyllä, miten teillä juhlittiin sitä? Missä onnistuitte/epäonnistuitte?

Luovat ja toiminnalliset menetelmät sijaishuollossa

3. Millaiset menetelmät olet havainnut toimiviksi sijaishuoltoyksikössä? Miksi?
4. Millaiset menetelmät eivät ole olleet toimivia sijaishuoltoyksikössä? Miksi?

Kiitos ajastasi, arvostamme jokaista vastausta!

Liite 5: Palautteenantolomake nuorille

Hei nuori! Kiitos osallistumisestasi Care Dayn suunnitteluun ja suunnittelemiseen luodun menetelmän laatimiseen osallistumisesta. Haluaisimme vielä kuulla mielipiteitäsi ja ajatuksiasi liittyen toteutetun menetelmän eri vaiheisiin.

Tämän palautteenannon pohjalta viimeistellään myös lopullinen menetelmä.

1. Millainen kokemus Care Dayn suunnittelu ja valmistelu kokonaisuudessaan oli?
2. Mikä oli paras muistosi sijaishuollon juhlapäivän suunnittelun ajalta?
3. Miten oma osallisuutesi näkyi viikkoteemoissa? (Viikkoteemoja olivat osallisuus, arvostus, tukiverkosto ja tulevaisuus)
4. Millaiseksi koit viikkoteemojen sisällöt?
5. Miten viikkoteemat lisäsi tietoisuuttasi Care Dayn juhlapäivästä?
6. Miten muuttaisit viikkoteemojen sisältöjä?
7. Haluaisitko kertoa jotakin muuta?

Liite 6: Palautteenantolomake ohjaajille

Hei! Kiitos osallistumisestasi Care Dayn suunnitteluun luodun menetelmän luomiseen ja käyttämiseen. Haluaisimme vielä kuulla mielipiteitäsi ja ajatuksiasi liittyen toteutetun menetelmän eri vaiheisiin.

Tämän palautteenannon pohjalta viimeistellään myös lopullinen menetelmä.

1. Kuinka hyödylliseksi koit menetelmän?
2. Kuinka kehittäisit menetelmän käyttöä?
3. Millaiseksi koit menetelmän ammatillisesta näkökulmasta?
4. Kuinka ajankohtaiseksi koit menetelmän?
5. Kuinka innovatiiviseksi ja ammatillisesti kehittäväksi koit käyttämäsi menetelmän?
6. Haluaisitko kertoa jotakin muuta?

Liite 7: Jatkuva palauteentolomake

1. Millainen kokemus Care Dayn suunnittelu ja valmistelu kokonaisuudessaan oli?
2. Mikä oli paras muistosi sijaishuollon juhlapäivän suunnittelun ajalta?
3. Millaiseksi koit viikkoteemojen sisällöt?
4. Miten muuttaisit viikkoteemojen sisältöjä?
5. Haluaisitko kertoa jotakin muuta?